MEANDER #4

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

jaargang 19 | okt-nov.-dec. 2021

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

4 Overstap naar Natuurpunt Dendervallei
5 Wilde orchideeënvondst in Herzele
7 Alles van waarde is weerloos
8 Kieviten redden, het loont de moeite!
11 Sluipwespen
14 Laat onze natuur niet stikken
16 Een uiltje vangen?
18 Het zomerdagboek van de Plantenwerkgroep
24 12.000 jaar Bos t'Ename tot leven
25 Kalender
32 Voor wie een cocktailtje?
34 Bijzondere vogelwaarnemingen
36 Twintig jaar uilenmenu
38 Veel vlinders tijdens laatste week Grote Vlindertelling
39 Boeken
42 Dwarskijker
44 Mediawatcher
47 Letterzetter op eigen houtje
48 Vogels ringen

Natuurinbreuken? Inspectieregio West (provincie West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen)
natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be • Telefonisch bereikbaar tijdens de kantooruren op **050 247 770**
Problemen of klachten tijdens het weekend: bel de politie!

natuurpunt

Vlaamse Ardennen *plus* VZW
Boskant 56, 9700 Oudenaarde
Ond. Nr. 0656674360
RPR Gent, afdeling Oudenaarde
https://www.natuurpunt
vlaamseardennenplus.be

LIDMAATSCHAP
Je wordt lid door 30 euro te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Herzele, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.
www.vlaamseardennenplus.be

CONTACTPERSONEN
Dirk Criel 055 45 66 10

WEBSITES
www.vlaamseardennenplus.be
www.facebook.com/np.vaplus
issuu.com/vlaamseardennenplus

AFDELINGEN
- **Kruisem**
  Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
  ed.vandenabeele@skynet.be
- **Herzele**
  Mieke Dennequin 0473 95 74 02
  Mieke.Dennequin@gdfsuez.com
- **Tussen Leie en Schelde**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Oudenaarde plus**
  Paul Cardon 0474 39 02 77
  cardon.paul@gmail.com
- **Ronse**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Sint-Lievens-Houtem**
  Erwin Declercq 09 282 06 70
  erwin.declercq@hubkaho.be
- **Vlaamse Ardennen**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Zwalmvallei**
  Jan François 09 361 03 00
  jan.francois@telenet.be

KERNEN
- **Rondom Burreken**
  Marie-Anne De Geest 0474 56 05 04
  marie-anne.de.geest@hotmail.be
- **Werkgroep Bos t'Ename**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be

WERKGROEPEN
- **Paddenstoelen**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Planten**
  Henk Coudenys
  coudenys.henk@belgacom.net
- **Vogels**
  Dimitri Van de Populiere 0473 52 13 44
  dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- **Zoogdieren**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be

RESERVATEN MET PROJECTNUMMER
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:
- **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699**
- **Bois Joly 6625**
  Patrick Alexander 0495 45 37 77
  p.alexander@telenet.be
- **Bos t'Ename-Volkegembos 6121**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be
- **Bovenlopen Zwalm 6142**
  Heidi Demolder 055 42 16 45
  heidi.dm@telenet.be
- **Burreken 6602**
  Dirk Criel, dirkcriel@skynet.be
- **Duivenbos 6632**
  De Neve Johan 054 50 18 59
  natuur.herzele@scarlet.be
- **Faunahuis Burreken F-04031**
  Filip Hebbrecht 0490 57 18 33
  filip.hebbrecht@telenet.be
- **Feelbos-Kalkoven 6185**
  Lucien Vanden Daele 055 38 70 54
- **Grootmeers 6650**
  André Vandecapelle 0498 45 93 42
  andre.vandecapelle@skynet.be
- **Heurnemeersen 6063**
  Gerard Mornie
  gerard.mornie@pandora.be
- **Kordaelbos 6605**
  Lieven Kinds 09 383 71 39
  lieven.kinds@scarlet.be
- **Langemeersen 6076**
  Alexander Van Braeckel
  0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Leiemeersen Astene & Bachte 6109**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Maarkebeekvallei 6670**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Middenloop Zwalm 6160**
  Chris Nuyens
  chris_nuyens@telenet.be
- **Munkbosbeekvallei 6151**
  Laurent Flostroy 0498 67 71 09
  laurent.flostroy@pandora.be
- **Nukerkebos-Bosheide 6641**
  Simon Feys 0486 73 06 19
  simonfeys@yahoo.com
- **Paddenbroek 9401**
  Thijs Lietaer 0473 58 17 14
  thijs.lietaer@telenet.be
- **Parkbos-Uilenbroek 6136**
  Dominiek Decleyre
  dominiek.decleyre@gmail.com
- **Perlinkvallei 6204**
  Vincent Decroock 0498 10 95 39
  vincent.decroock@proximus.be
- **Pyreneeën-Tombele 6667**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Rooigembeekvallei 6669**
  Lies Van der Mast 0498 07 41 29
  liesje.vdm@hotmail.com
- **Vuilbroek 6126**
  Axel Heyerick 0479 29 94 73
  axel.heyerick@gmail.com
- **Wijmier 6141**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Vallei van de Zeverenbeek 6082**
  Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com

MEANDER

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*.

Redactie
redactiemeander@
natuurpuntvlaamseardennenplus.be
- Johan Cosijn 055 30 98 10
- Norbert Desmet 0494 65 33 91
- Rik Desmet 0497 87 56 14
- Ellis De Vuyst 0479 433 711

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055 38 78 83
filip.keirse@telenet.be

Cover Gepluimde spanner, Rik Desmet
Lay-out Something Ellis
Oplage 4400 ex.
Druk Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van €10 op rekening BE91 8912 5408 8476 van Eddy Van Den Abeele.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C014767

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Zomerellende, maar…

De kwakkelzomer van 2021 stond in schril contrast met de zomers van 2019 en 2020. Warmteminnende mensen beleefden vermoedelijk minder plezier aan de zomervakantie, tenzij ze toch een corona-uitweg vonden richting zuiderse landen, waar de hitte echter op veel plaatsen leidde tot levensbedreigende hittegolven en bosbranden. De voorspelde gevolgen van de klimaatverandering zijn geen ver-van-ons-bedshow en geen verre-toekomstscenario meer.

In ons land leidden grote wolkbreuken tot zelden geziene overstromingen in het oosten van het land. Er was bijzonder grote menselijke en materiële schade. Dat ook de natuur er zwaar onder leed is minder belicht. Wie recent echter de Demervallei bezocht, zag en rook de gevolgen van de langdurige zomerse overstroming. Het wegtrekkende water liet een spoor van rottende plantenresten en dierlijke slachtoffers achter. De ecosystemen die zich ontwikkelen in valleien zijn doorgaans goed aangepast aan hoge waterstanden. Valleien staan immers van nature vaak onder water. Het betreft echter bijna steeds winterse overstromingen, de zomerse overstromingen waarmee we nu werden geconfronteerd, zijn ongezien en het gevolg van klimaatverandering en de manier waarop we met water omgaan: water wordt nog steeds snel afgevoerd in plaats van het te laten infiltreren en wordt opgehouden in te smalle valleien. Tijdens de wintermaanden zijn de meeste soorten in 'overlevingsmodus': planten zijn in winterrust, ongewervelden overleven in een stadium dat minder gevoelig is voor de weersomstandigheden, veel soorten hebben de vallei verlaten richting donken of zijn verder weggetrokken. Als dit echter in de zomer gebeurt, is het resultaat even logisch als schrijnend: nesten van vogels die broeden in de valleien zijn weggespoeld, weinig mobiele fauna is verdronken of meegesleurd door het wassende water, ondergrondse fauna is ten onder gegaan aan zuurstofgebrek en giftige afbraakproducten van het rottingsproces in het stilstaande, warme eutrofe water, veel plantensoorten hebben de dagenlange waterdruk en slibdepositie niet overleefd.

Dergelijke rampen bieden misschien ook opportuniteiten. Na de watersnood van 1953 ontwikkelde Nederland het Deltaplan en na de watersnood met de overstroming van Ruisbroek in 1973 werd in Vlaanderen het Sigmaplan uitgerold. De Europese Green Deal en de Vlaamse Blue deal zijn gelanceerd, en zouden enerzijds moeten kunnen leiden tot een herstel van robuuste valleisystemen zodat water beter gespreid wordt in het landschap, en anderzijds tot een groenblauwe dooradering van onze volledige omgeving waarlangs organismen zich gemakkelijker kunnen verplaatsen. Het betekent een herdenken van hoe we omgaan met ons landschap. Meer water vasthouden betekent minder drainage, hermeandering van beken, stoppen met het ophogen van percelen in valleien, verondiepen van grachten, ontharden, andere landbouwsystemen. Minder vervuild water betekent het versneld afkoppelen van regenwater en afvalwater, erosiebestrijding, minder pesticidengebruik, minder akkers (minder vleesconsumptie), slimmere teeltkeuze, meer hagen, heggen en houtkanten die slib tegenhouden, … Ruimte voor water creëer je door onze ruimtelijke wanorde op te ruimen en bredere valleien een natuurfunctie te geven. Vluchtroutes voor dieren zijn aan te leggen door de valleien te connecteren met het omgevende landschap, door voldoende brede bufferzones aan te leggen langs beken en grachten en door massaal kleine landschapselementen te herstellen. Een prachtig landschap voor de mens, een vruchtbare bodem, veenvorming, CO_2-opslag en een hogere biodiversiteit krijgen we er gratis bij. Met Natuurpunt kunnen we hier zeker ons steentje aan bijdragen. Aan de slag!

Koen Houthoofd

Overstap *naar Natuurpunt Dendervallei*

In de loop van 2021 beslisten wij met onze afdeling te Herzele om de overstap te maken naar Natuurpunt Dendervallei. We verhuizen dus van de Vlaamse Ardennen naar regio Dender. Hoewel verhuizen niet het juiste woord is. Net zoals natuur geen grenzen kent, kennen afdelingen of regio's dat ook beter niet. Er zijn aan zo'n opdeling wel wat financiële en administratieve gevolgen verbonden maar het moet mogelijk blijven om over de grenzen te kijken.

Er zijn verschillende redenen waarom wij ervoor gekozen hebben om ons aan te sluiten bij regio Dendervallei.

De samenwerking binnen VA+ waar ikzelf bestuurslid was verliep steeds vlot, deze regio herbergt een schat aan waardevolle gebieden en eveneens een schat aan mensen met bakken vol ervaring binnen de natuurwerking. Enerzijds zal de nood aan vernieuwing, de vele contacten met regio Dender en misschien ook wel de drang naar verjonging een rol gespeeld hebben in onze keuze. Daarbij komt nog dat Herzele geografisch zo goed als in het middelpunt van de regio ligt. Onze samenwerking was vaak ook veel tastbaarder met afdelingen zoals Haaltert, Sint-Lievens-Houtem (die wel nog bij VA+ blijft), Erpe-Mere en Aalst dan met bijvoorbeeld Tussen Schelde en Leie (ook VA+) of Kruisem.

Regio Dendervallei bestaat uit veelal jonge en frisse afdelingen en we hopen dat de dynamiek en potentie van afdeling Herzele hierbij past. Onze ervaring als 'oudere' afdeling, en dan bedoel ik niet onze leden en bestuursleden, zou voor deze regio een meerwaarde kunnen zijn.

Een aantal gezamenlijke projecten (waaronder Natuur.huis te Sint-Antelinks) hebben voor een stroomversnelling gezorgd in de samenwerking met o.a. Natuurpunt Ninove en zo is onze toetreding een feit geworden. Sowieso blijven we lid van regionaal landschap Vlaamse Ardennen en willen wij ook blijven samenwerken met VA+ waar het kan. Herzele als kruisbestuiver tussen de twee regio's is op termijn een win-win voor beide.

Het nieuwe ledenblad Dendriet is ietwat anders dan Meander. Zo wordt er meer op activiteiten gefocust dan op wetenschappelijke artikels maar voor elk valt er iets te zeggen.

Dit jaar vinden onze leden beide boekjes nog in de bus, vanaf 2022 enkel Dendriet. Sowieso kan men ervoor kiezen om ook Meander nog in de bus te krijgen door een apart abonnement hierop te nemen. We moeten nog bekijken hoe we dit praktisch kunnen regelen.

Tot slot wil ik vanuit ons voltallig bestuur en mezelf in het bijzonder iedereen binnen het bestuur van VA+ of net daarbuiten bedanken voor de samenwerking, de toffe momenten en mooie mensen die we mochten leren kennen. In het bijzonder bedank ik de redactie van Meander, Herzele was steeds een vaste klant, we zullen het met veel plezier blijven lezen. Graag tot binnenkort.

Frederik Dierickx
Voorzitter Natuurpunt Herzele

FERYN
milieuconsulenten BV
www.ferynjan.be info@ferynjan.be

Wilde orchideeënvondst in Herzele

Orchideeën zijn de parels uit de plantenwereld, echte juweeltjes. Ze spreken bij menig plantenliefhebber tot de verbeelding en niet in het minst tot die van mezelf. Laat ons zeggen dat ik er in het seizoen menig kilometer voor over heb om deze wilde bijzonderheden te spotten. Het zal dan ook niet verbazen dat ik heel opgewonden was wanneer ik in juni melding kreeg van een vriend en plantenkenner, nogmaals bedankt Bart, dat er zeldzame orchideeën groeiden in de nabijheid van ons reservaat, het Duivenbos te Herzele.

De soort in kwestie betrof *Ophrys apifera* var. *apifera* oftewel gewone bijenorchis, één van de vijf soorten van het geslacht *Ophrys* die in Noord- en Midden-Europa voorkomen. En los van de variëteiten die er beschreven zijn is de soort in vergelijking met andere wilde orchideeën vrij makkelijk te herkennen. *"L'ophrys abeille est certainement une de nos plus mignonnes orchidées et l'espèce semble d'avoir progressé",* beschrijft collega orchideeënkenner Philippe Deflorenne. En hoewel zijn werkingsgebied tussen Samber en Maas ligt merken we ook in Vlaanderen een toename van de soort. Een blik op waarnemingen.be leert me dat er vanaf eind mei tot begin juli een 15-tal locaties zijn ingegeven met bevestiging van gewone bijenorchis, de aantallen variëren hierbij van 1 plant tot meer dan 40 planten per locatie. Vindplaatsen in de buurt zijn o.a. Geraardsbergen, Zottegem en Gent. Bij ons in Herzele konden er 30 bloeiende exemplaren gevonden worden met daarbij 10 planten met meer dan 5 bloemen. Maximaal kunnen er wel eens 10 tot 12 bloemen voorkomen maar dat is eerder uitzonderlijk. Alle planten stonden vrij fors en daarmee bedoel ik een stevige rechtopgaande stengel met een maximumhoogte tot 42 cm gemeten bij 1 exemplaar. De lip is doorgaans prachtig roodbruin met lichte tekening en moet ons doen denken aan een bij. Deze tactiek waarbij een insect geïmiteerd wordt is wel gekend bij orchideeën en moet ervoor zorgen dat insecten hierdoor aangetrokken worden en bijgevolg zorgen voor bestuiving. Ondanks dit feit wordt de gewone bijenorchis zelden bezocht en is ze zo goed als autogaam (zelfbestuivend) wat het nut van haar mimicry eerder overbodig maakt. Een gevolg hiervan is wel een zeer homogene populatie met volledige zaadvorming die voor uitbreiding van de soort kan zorgen. Ten gevolge van de klimaatopwarming breidt de soort zich trouwens meer en meer uit naar het noorden wat mooie populaties in het noorden van Nederland bewijzen.

Gewone bijenorchis

Onze collectie koos voor een kalkrijke leembodem met schraal grasland dat vrijwel de volledige dag van de zon kan genieten. Alle exemplaren stonden vrij geconcentreerd in een cirkeloppervlak van ongeveer 50 meter diameter. De andere vegetatie op het perceel bestaat vooral uit

Hondskruid

grassen, knoopkruid, margriet, klaversoorten (inclusief klavervreter), schermbloemigen, koekoeksbloem, ratelaar, madelief, paardenbloem, etc. Er werd ook 1 exemplaar van hondskruid (*Anacamptis pyramidalis*) waargenomen wat ook een enorme opsteker voor het gebied is.

En na zo'n waarneming stel je jezelf de vraag als orchideeënliefhebber maar ook als Natuurpunter en beheerder, "wat nu?" Dankzij een tijdige veldwaarneming en snelle documentatie konden we de locatie vrijwaren en het maaibeheer aanpassen. Met locatie vrijwaren bedoel ik de planten de gepaste ruimte en rust gunnen zodat niet de helft van de goegemeente met fototoestel in de aanslag de vindplaats komt betreden, maar onder een stolp zetten hoeft ook weer niet. Gezond verstand gebruiken dus. Momenteel is de maaibeurt en afvoer van materiaal uitgesteld tot eind augustus waarmee we safe zitten richting zaadverspreiding en bij voorkeur zal er, als de omstandigheden het toelaten, gezeist worden. Aan de inzet van onze vrijwilligers zal het niet liggen.

Maar zal de bloeiende populatie blijven? Momenteel is dit een beetje koffiedik kijken. Een strenge winter kan bijvoorbeeld roet in het eten gooien. Bijenorchis verschijnt reeds in het najaar boven de grond, in rozetvorm. Strenge vorst kan veel schade toebrengen en de bloei het jaar erop tegenhouden. Blijven de weersomstandigheden gunstig en blijft het terrein dynamisch genoeg dan verwachten we toch nieuwe bloei en eventueel verdere verspreiding. Maar even snel als ze komen kunnen ze ook weer verdwijnen. Hoe lang zouden deze exemplaren gerust en gewacht hebben alvorens hun pracht te tonen? Naast brede wespenorchis en hondskruid is de gewone bijenorchis de derde soort in en rond het Duivenbos en met verve de meest zeldzame. We kunnen dus zeer tevreden zijn en uitkijken naar volgend seizoen met wie weet meer waarnemingen van dezelfde en/of andere soorten. Geef waarnemingen van wilde orchideeën, en andere planten, trouwens zeker in op waarnemingen.be. Op deze manier krijgen we een beeld van de aanwezigheid en evolutie van bepaalde soorten in Vlaanderen en daarbuiten.

Literatuurvermelding:

C.A.J. Kreutz 2019, De Orchideeën van de Benelux. Kreutz Publishers, Sint Geertruid.

Philippe Deflorenne 2010, Orchidées de l'Entre-Sambre-et-Meuse, Les Éditions du Parc naturel.

Frederik Dierickx
(tekst & fotografie)

Gewone bijenorchis

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert
Gentse Steenweg 147 bus 5
9620 Zottegem
09/361 03 00
jan@aardbol.be
www.aardbol.be

LE ROY RINASSUR BVBA
Crelan
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

Alles van waarde is weerloos

Kraanvogels — © Gerard Mornie

In de Mediawatcher kan je lezen dat de kraanvogel dit jaar weer broedde in België. Heuglijk nieuws uiteraard maar je kan je afvragen of het nu echt nodig was dat daar een pamperrekening voor geopend werd. Het wringt een beetje maar het geld – in totaal zamelden 93 donateurs 6315 euro in – komt ten minste ten goede aan de natuur. Natuurgebieden aankopen en onderhouden kost nu eenmaal handenvol geld, en alle bee(s)tjes helpen.

Ook de wolf, die andere nieuwkomer, wordt ondertussen vermarkt. Van op een ver gelegen punt kan je met wat geluk een glimp van het beest zien. Niets is echter voor niets en per persoon betaal je daar 150 euro voor. Een excursie gaat maar door met minimum 6 deelnemers en per excursie (niet per persoon ...) wordt 15 euro gedoneerd aan Limburgs Landschap vzw voor natuurbescherming en 15 euro aan het **ondersteunen van de aankoop voor waakhonden van schaapkuddes in Limburg**, samen is dat maximaal 3,3 % van de ontvangen som. Ondertussen spendeert de overheid via het ANB en INBO personeel en middelen om de dieren wetenschappelijk te monitoren en hun leefgebied te bewaken.

Zoals die site vermeldt is de *sky the limit*. Voor de slimmeriken onder ons zijn de mogelijkheden om een graantje van de natuur mee te pikken schier oneindig, het is wachten tot iemand een hap gezonde (gebakken) lucht in een bos verkoopt ....

natuurkijkers.be
oog in oog met de natuur

ERKEND PARTNER
natuurpunt

Nederstraat 25
9700 Oudenaarde
+32 (0)55 61 33 13
info@natuurkijkers.be
www.natuurkijkers.be

Dé speciaalzaak voor al uw optische instrumenten

Verrekijkers, telescopen, loupes, sterrenkijkers, microscopen, ...
Demonstraties op aanvraag

Bestel via onze webshop www.natuurkijkers.be met gratis verzending.

Natuurkijkers.be is een merknaam van Optiek Van Ommeslaeghe, Nederstraat 20

Kieviten redden, het loont de moeite!

In de vorige Meander werd onze manier van werken al voor een deel uitgelegd. Dit was vooral voor de eerste broedperiode, maart - april. De velden waar we broedende kieviten zagen werden vooral gesproeid en bemest. Daar konden we de nesten beschermen door de boer te vragen errond of erover te rijden. Als je goed meewerkende boeren hebt, (en dat zijn de meesten) valt dit allemaal reuze mee.

© Chantal Lafort

De vervolglegsels beschermen in mei - juni verliep helaas heel wat moeilijker. Ten eerste werden er veel velden omgeploegd, effen gelegd, ingezaaid, … Allemaal activiteiten waarin het nest geen schijn van overlevingskans maakte en dus moest verwijderd worden.

We vroegen aan de landbouwers ons telkens een paar dagen eerder op de hoogte te brengen van hun activiteiten. Om ons dan ook nog eens op te bellen of te sms'en een uur voor aankomst.

Kievitsnest © Chantal Lafort

Zo hadden we de tijd om af te spreken met de vrijwilligers, het nest uit te graven en in een doorlaatbaar korfje (zeef) te leggen. Wanneer het gevaarte afkwam, tilden we de korf op en lieten de tractor voorbij rijden.

Daarna groeven we op dezelfde plaats een nieuw gat om er de korf met het nest in te plaatsen. Het nest blijft in de korf, zodat we het bij de volgende activiteit op het veld het er enkel maar moeten uithalen.

Nog geen 10 min later zijn de ouders terug op het nest. De kievit is echt een vogel die zich graag laat helpen!

Eenmaal had ik het geluk dat ik net een nest in mijn handen had met drie pas uitgekomen jongen. Plots begon het laatste eitje te piepen. Een klein snaveltje kwam me begroeten.

Alleen daarvoor zou je het al doen, wetende dat vijf min later die vogeltjes helemaal zouden gemolesteerd zijn.

We hadden echter het geluk te mogen samenwerken met een bioboer, die heel enthousiast was. Maar door het feit dat hij bioboer is gebruikt hij geen pesticiden en herbiciden. Waardoor er op één veld van 8 hectare, 8 opeenvolgende bewerkingen plaatsvonden, waarvan minstens 5 keer wieden … om de vijf dagen! Dit met een machine die onmogelijk de nesten kon sparen. Ja, we hebben eens diep ingeademd, mekaar wat onzeker maar toch met vol respect en geloof aangekeken, even getwijfeld of we dit zouden aankunnen en toen besloten dat dit zeker het proberen waard was! Als dat geen gemotiveerde vrijwilligers zijn!

Bij aanvang lagen er op het veld 8 nesten. Maar toch kwamen er doorheen het seizoen steeds maar meer nesten bij. Ik denk dat die kieviten van heinde en verre over ons project briefden. Het is geëindigd met 14 nesten enkel en alleen op dat veld. Ondertussen kwamen er nog nesten bij op de omringende velden. Het was heerlijk om te zien hoe veel nesten we hebben kunnen redden.

Het was ook fantastisch om te zien hoe enthousiast een vrijwilliger werd toen ze toevallig nog een nest ontdekte. Hoe hartverwarmend het is

als de boer je belt om te zeggen dat hij vreest dat er een nest leeggeroofd is en ik hem kan vertellen dat hij niet meer mag bewegen. Waarschijnlijk is het nest net uitgekomen en liggen de kuikentjes ernaast. Hoe de boer dan wild enthousiast reageert als hij de jongen inderdaad ziet, helemaal onder de indruk van die kwetsbaarheid en schoonheid van dit alles. Tussen al die verschillende activiteiten, kwamen de kuikens uit de eieren. Wat doen die schattige beestjes als ze gevaar zien? Ze leggen zich plat op de grond en zijn volledig onzichtbaar … zucht … een nieuwe uitdaging!

Het is hartverwarmend als de boer je belt om te zeggen dat hij vreest dat er een nest leeggeroofd is.

Hoe pakten we dit nu aan?

Een uur voor de boer kwam gingen we het veld op, speurden met de verrekijker het veld af en trachtten we de kuikens te lokaliseren. Volledig gefocust en onder begeleiding van de anderen werd die persoon dan naar de kuikens geleid … naar rechts, nee naar links, pas op, stop … Ik dacht: zouden we niet beter een kievit speurhond proberen af te richten?

Soms liepen we voor de tractor om op tijd kuikens te bespeuren. Voorbijgangers bleven verbaasd staan kijken, denkende dat we de boer zijn werk saboteerden …

Op een dag had de tractor eens een drie uur durende panne. Daar stonden we dan met al de kleine gevangen kievitkuikens in onze emmers, op een open veld, onder toen nog een blakende zon.

De ouders boven ons hoofd, luid alarmerend, allemaal heel dramatisch. Of spoorden ze ons aan ons werk niet op te geven?

We hebben toen van de gelegenheid gebruik gemaakt om de jongen te laten ringen. Achteraf was het mooi om zien hoe de ouders hun jongen eerst nog aanmaanden om zich te verstoppen, zolang wij nog op het veld waren. Eenmaal we ons terugtrokken werd het een enthousiaste hereniging.

Het was vrij intensief, maar toch allemaal de moeite!

Kievitkuikens … daar doen we het voor! © Chantal Lafort

Luister naar ons resultaat!

Het broedseizoen ligt inmiddels achter ons. Van begin maart tot begin juli werden de kieviten langs de Oudeheerakkers opgevolgd door vrijwilligers van Natuurpunt Herzele en Natuurpunt Houtem.

Ondanks ogenschijnlijk rotweer met heel veel water en lage temperaturen was dit voor de kievit (en andere akkervogels) helemaal geen probleem. Integendeel! Maaidata en andere landbouwactiviteiten werden uitgesteld, gewassen groeiden minder snel, er was geen keiharde grond waardoor voedsel makkelijk beschikbaar was en er was ook minder recreatiedruk.

In totaal werden doorheen het broedseizoen 27 nesten gevonden. Daarvan was het nestsucces (aantal nesten waarvan jongen uitkomen) 66,6%. Vooral eerste broedsels in maart/april bleken succesvol met 91% nestsucces. Ter vergelijking: het nestsucces zonder maatregelen is volgens het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) slechts 34%. Om een gezonde populatie te kunnen behouden is 60% nestsucces noodzakelijk. Dankzij onze inspanningen wordt deze kaap gehaald. Er is bovendien minstens één vliegvlug jong per nest nodig om de populatie (lokaal) op te krikken. Op basis van systematische tellingen en inventarisaties doorheen het jaar durven we het totale aantal vliegvlugge kuikens tussen de 15 à 25 te schatten. Ofwel 21,74 à 36,23% van de 69 gevrijwaarde eieren werden uiteindelijk vliegvlugge vogels.

Met dit resultaat, hoewel we ons bewust zijn van de foutenmarge, zijn we desalniettemin tevreden. Bo-

vendien zien we dat de kouter een sterke aantrekkingskracht uitoefent op broedende vogels in de nabijheid. Benieuwd hoeveel broedparen we volgend jaar mogen verwachten.

Ook loont het de moeite voor de boeiende relaties en communicaties die daardoor ontstaan. Zowel tussen natuurliefhebbers onderling als met de landbouwers en ook de voorbijgangers!!

Dank aan alle vrijwilligers, donateurs, Falco Flight én meewerkende landbouwers om deze actie zo succesvol te laten verlopen! Deze laatste trakteerde ons ook nog eens op heerlijk hoeve-ijs, op een gezellig georganiseerd etentje.

Alweer een voordeel van samenwerking!

Graag komen wij ons project nog eens voorstellen aan jullie, mochten we jullie warm gemaakt hebben om het volgende jaar dit ook te proberen: tel 0495387329 of 0495231281

Wilt u dit project steunen aarzel niet: https://iksteun.natuurpunt.be/project/30101/story

Groeten
Chantal, Luc, Ward en An

De Week van het Bos (van 10 tot 17 oktober) wordt georganiseerd door het Agentschap voor Natuur en Bos in samenwerking met BOS+. Tijdens de 'Week van het Bos' valt er extra veel te beleven in onze Vlaamse bossen. Trek je wandelschoenen aan voor een stevige wandeling en ga paddenstoelen spotten, dauwtrippen of leer eindelijk eens die bomen herkennen. Op heel wat plekken kan je tijdens de 'Week van het Bos' op wandel met een gids. Laat je inspireren door het aanbod op www.natuurenbos.be/week-van-het-bos

Bloemen van Modest & Kamiel

biologische, eerlijke en lokale
zomerse bloemen van Mater
juni tem oktober 2021

Kies voor een voltijds of
halftijds BoeketAbonnement,
een StengelAbonnement
of een ProefBoeket

Afhaalpunten in Mater, Deinze,
Kluisbergen, Scheldewindeke en
Oudenaarde

Info en bestellen via
www.modestenkamiel.be

Rhyssa persuasoria

Sluipwespen

Uit de cryptische omschrijving van mijn vorig artikel heb je het waarschijnlijk al geraden: de sluipwespen zijn aan de beurt. Dit artikel schrijf ik met enig enthousiasme, want de sluipwespen behoren tot mijn favoriete insecten.

Er zijn in België een 1500-tal sluipwespen bekend, maar er wordt vermoed dat er hier wel 2000 soorten zijn. Daarmee wordt ook duidelijk dat dit bij ons één van de minst waargenomen insecten is. Of misschien eerder het minst determineerbaar, want er staan duizenden waarnemingen (waaronder een paar honderd van mezelf) geregistreerd als 'sluipwesp onbekend'. Fons Verheyde, expert bij waarnemingen.be, heeft al heel wat soorten gedetermineerd, maar er zijn verder weinig experts op dit vlak (actueel) actief.

Het vergt ook heel wat ervaring om al die verschillende families, subfamilies en geslachten te onderscheiden. Soortbepaling van op foto is dikwijls gewoon niet mogelijk. Determinatie gebeurt hierbij minder op kleur (heel wat sluipwespen zijn zwart met rood), maar eerder op basis van morfologische kenmerken als vorm en lengte van de legboor, of vormdetails van de tergieten (rugschilden) of het borststuk. De lichaamslengte varieert van 0,2 mm tot meer dan 40 mm (inclusief antennes en legboor).

Sluipwespen mogen niet verward worden met bladwespen. Het verschil zit hem eerst en vooral in het aantal antennesegmenten, bij de sluipwespen zijn dat er minimaal 16. Verder herinnert u zich misschien uit het Meander artikel over bladwespen dat deze geen wespentaille hebben, het achterlijf is vergroeid met het borststuk. Sluipwespen hebben dus wel een wespentaille, sommige genera zelfs een zeer slanke (met gesteelde eerste tergieten).

Verder is voor de kleinere soorten ook verwarring mogelijk met de schildwespen (*Braconidae*), waarmee ze samen de superfamilie *Ichneumonoidea* vormen. De schildwespen zijn (meestal) te onderscheiden door hun zeer lange antennes, een verschillende vleugelbeadering (geen areolet, ontbreken van ader 2m-cu), en het samensmelten van de eerste twee tergieten ('petiole' genoemd). Schildwespen zijn doorgaans ook erg klein, maar *Cremnops desertor* bijvoorbeeld is een schildwesp die groter is dan veel van onze sluipwespen.

Voor wie details wil over het onderscheid, googel: "braconidae vs ichneumonidae".

Megarhyssa rixator

***Dolichomitus*, vrouw**

De sluipwespen behoren tot de onderorde van de *Parasitica,* naast ondermeer ook brons- en galwespen. Het zijn dus parasitaire wespen, die hun eitjes leggen in het slachtoffer (endoparasitair) of ernaast (ectoparasitair). Die prooi is een larve/rups of een pop van een vlinder, kever of vliesvleugelig insect.

Sommige genera laten het slachtoffer vrij bewegend in leven (koinobiont), terwijl andere voor verlamming zorgen (idiobiont).

Toen Charles Darwin dit parasiteren vaststelde, had hij moeite om dat te kunnen aanvaarden. God zou zo een verfoeilijk schepsel toch nooit kunnen scheppen, schreef hij in 1860. Vreemd vind ik, ook al dateert die opmerking van voor zijn afwijzing van de schepping (het boek 'Descent of Man' kwam later). Want de natuur zit vol shakespeariaanse tragiek, morele dilemma's of ethisch besef bestaan er niet. Eten en proberen voor nageslacht te zorgen alvorens eventueel zelf opgegeten te worden, daar komt het op aan. En die voortplanting doen sluipwespen dus op een economisch efficiënte manier.

Informatie over *Ichneumonidae* is nogal fragmentarisch. Op internet kan je wel een mooie PDF downloaden (https://www.nhm.ac.uk/content/dam/nhmwww/take-part/identify-nature/british-ichneumonid-wasps-id-guide.pdf), maar die behandelt maar een klein aantal (middel)grote, kleurrijke sluipwespen. En dan is ook bij ons het Engelstalige handboek 'Ichneumonid Wasps', van dr. Gavin R. Broad verkrijgbaar (zware kost, enkel voor gevorderden). Verder is info verspreid over diverse (vooral Engelstalige) websites, al dan niet met correcte informatie.

Er is eigenlijk maar één soort die de Nederlandse benaming 'houtsluipwesp' draagt: de *Rhyssa persuasoria,.* Met haar rode poten en zwarte achterlijf met witte vlekken is het een prachtige 3-4 cm grote verschijning, met lange voelsprieten en een nog langere legboor.

De houtsluipwesp legt haar eitjes bij de larven van (reuzen)houtwespen, en boort daarvoor centimeters diep in het hout van naaldbomen. De ovipositor (=legboor) dient daarbij niet alleen om te boren, maar ook als tastorgaan.

Naast de *Rhyssa* zijn er ook enkele *Megarhyssa* soorten in ons land te vinden, enorme en prachtige insecten die ook houtwespen als gastheer hebben. Vorig jaar heb ik al eens in Meander (4) een melding gemaakt van de bijzondere vondst van twee soorten op dezelfde locatie, de *Megarhyssa rixator* en *M. perlata*. Actuele opzoeking in waarnemingen.be leert mij trouwens dat dit nog altijd de enige waarnemingen ervan zijn in onze streek, deze soorten vind je vooral in de Antwerpse Kempen.

Maar er zijn natuurlijk nog heel wat andere (grote) soorten met een reusachtige legboor waarmee ze hout doorklieven. Zo is het geslacht van *Dolichomitus*, behorend tot de subfamilie van de *Pimplinae (*en daaronder *Ephialtini),* ruim vertegenwoordigd. Het zijn (meestal) grote, zwarte wespen met rood/oranje poten en een enorme ovipositor. Ter info voor wie het nog niet zou weten: dat instrument is dus geen angel, een steek van sluipwespen hoef je dus niet te vrezen (hoewel op internet soms wel vermeld staat dat *Ophion* soorten ons wel zouden kunnen

Dolichomitus complex

Ephialtes manifestator

Callajoppa cirrogaster

steken). Evolutionair gezien waren sluipwespen er dan ook eerder dan de angeldragers (*Aculeata)*, die hun legboor tot gifangel hebben omgevormd.

Als de sluipwesp niet boort, is trouwens enkel de schacht te zien. De eigenlijke legboor zit opgeborgen, bij het boren kan je dan ook de aparte delen zien (zie foto Dolichomitus complex).

Tot de *Ephialtini* groep behoort ook *Ephialtes manifestator.* Deze lijkt sterk op de *Dolichomitus* soorten, maar is herkenbaar aan de lichtbruine clypeus (=kopschild).

Wie een bijenhotel heeft kan daar wel eens een vrouwtje spotten in alle bedrijvigheid (zie foto *Ephialtes manifestator*). Ze heeft het dan ook gemunt op solitaire bijen en wespen.

Al de bovenvermelde soorten zijn redelijk indrukwekkend, maar de grootste sluipwesp qua massa die je hier kan vinden zijn wel de 2 soorten *Callajoppa*. Zo had ik ooit het geluk dat een *Callajoppa cirrogaster* naast mij op een blad landde, en ik die nog net digitaal kon vastleggen. Maar ook onder de kleine sluipwespen zijn er prachtige soorten. Maar de ruimte ontbreekt hier om er nog een aantal te bespreken.

Sluipwespen fotograferen is een beetje *'like a box of chocolates: you never know what you're gonna get'*. Als je tien *Ichneumonidae* op een locatie ziet, kunnen het best wel eens tien verschillende soorten zijn. Zo had ik vorig jaar het geluk om een nieuwe soort voor België te kunnen waarnemen, de *Polysphincta longa.* Deze species heeft de opmerkelijke gave om wielwebspinnen zodanig te *brainwashen* dat ze, in plaats van het gebruikelijk 2-dimensionaal web, een creatie in 3D maken (geschikt om de cocon van de sluipwesp te beschermen).

Sluipwespen zijn fascinerende insecten. Hopelijk raken er meer natuurliefhebbers in deze beestjes geïnteresseerd. Dagvlinders zijn natuurlijk ook prachtig, maar in Vlaanderen moet je het stellen met een vijftigtal soorten, met sluipwespen ben je nooit klaar.

Volgend nummer bezoeken we een familie met veel dwergen in de rangen. Velen associëren ze met de Provence, maar er huizen er ook hier meer dan je zou denken. Tot dan.

Johan Raes (tekst & fotografie)

Ichneumon xanthorius, man

Polysphincta longa

Laat onze natuur niet stikken

Teveel regen zorgt voor problemen, ook in de natuur, dat werd de voorbije weken overduidelijk. Er is echter een onzichtbare, maar niet minder schadelijke neerslag die al jarenlang continu neerdaalt op onze natuur: STIKSTOF.

Drie bronnen

De schadelijke stikstofregen ontstaat als gevolg van menselijke activiteiten. In volgorde van belangrijkheid zijn de bronnen van stikstofvervuiling:

- landbouw en dan vooral de intensieve veeteelt met een aandeel van 50% vooral in de vorm van ammoniak (NH_3)
- verkeer met 32% in de vorm van stikstofoxiden (NOx)
- Industrie, huishoudens en andere samen met 18%. (NOx)

Bron VMM: infografiek stikstofuitstoot

Twee trends

Het stikstofprobleem is niet nieuw. Al vele jaren wordt de hoeveelheid stikstofvervuiling in de lucht gemeten en worden maatregelen genomen. Deze brengen langzaam verbetering, maar de vervuiling blijft vele malen hoger dan de schadedrempel. Toch is er een opmerkelijk verschil:

Bos met stikstofvervuiling Bos zonder stikstofvervuiling © Kris Decleer

- De vervuiling door verkeer neemt gestaag af. Zuiniger motoren, elektrificatie van de voertuigen en de doorbraak van de elektrische fiets liggen hieraan ten grondslag. Bij de industrie en huishoudens zorgen de opkomst van groene energiebronnen en renovatie van gebouwen voor een daling.
- De vervuiling door intensieve veeteelt daalt al meer dan 10 jaar niet meer. De laatste daling was het gevolg van strengere regelgeving voor het uitrijden van mest over het land. De technologische verbeteringen waarop sindsdien werd ingezet om de uitstoot van veestallen te verminderen misten compleet hun doel.

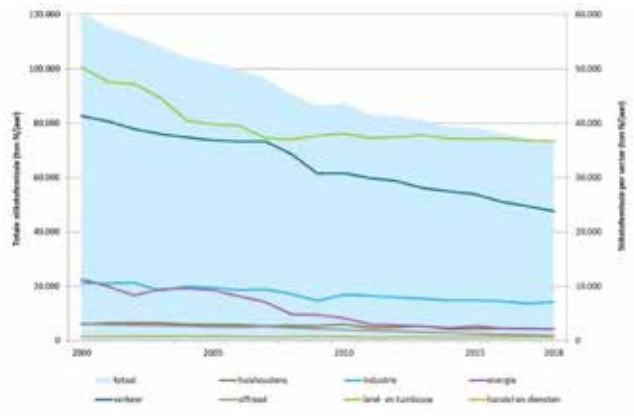

Bron VMM: evolutie stikstofemissie

Import-export

Vervuiling stopt niet aan de grens en stikstofverbindingen verplaatsen zich via de lucht. Er komt dus stikstof uit het buitenland aanwaaien die neerslaat op onze Vlaamse natuur. Zowat de helft van wat bij ons neerslaat komt uit het buitenland. Niet dat we zelf vrijuit gaan, veel van de door onze regio uitgestoten stikstof waait naar onze buurlanden en dat is niet weinig. Er waait wel 3,5 keer zoveel stikstof naar onze buurlanden dan omgekeerd. Die stikstof veroorzaakt daar ook problemen in de natuur.

Drie effecten

Te veel stikstof in het milieu leidt tot vermesting en verzuring van het milieu.
-Vermesting is de ophoping van te veel voedingsstoffen in de vorm van ammoniak in het milieu door menselijke activiteiten
-Verzuring is het gevolg van de omzetting van ammoniak naar salpeterzuur.
Beide fenomenen zijn schadelijk voor plant, dier en mens.

- Effect op planten: Stikstof is noodzakelijk voor de groei van planten. Het is echter van nature schaars. De meeste planten zijn dan ook geconditioneerd om met weinig stikstof tevreden te zijn. Als er dan plots veel stikstof is leggen ze al snel het loodje tegen de enkele snelgroeiers die graag veel stikstof hebben. Door bodemverzuring worden sommige giftige mineralen vrijgemaakt in de bodem. Planten nemen deze dan op met negatieve gevolgen voor hun gezondheid
- Effect op dieren: Dieren die planten eten zoals rupsen van vlinders, sprinkhanen enz. krijgen als gevolg van de gewijzigde samenstelling van de planten die ze eten een onevenwichtige voeding waardoor ze sterven of verzwakken. Bovendien zorgt de overvloedige groei van de stikstof minnende planten voor teveel beschaduwing waardoor eieren niet uitkomen of de groei vertraagt.
- Effect op mensen: Mensen kunnen gezondheidsklachten krijgen door verzurende componenten in te ademen of als gevolg van fijn stof. Gebruik van verontreinigd grondwater kan ook voor problemen zorgen. Verzuring veroorzaakt bovendien corrosie van materialen en een versnelde verwering van gebouwen.

Eén oplossing met drie soorten maatregelen

De uitstoot moet omlaag tot beneden de schadedrempel voor natuur. Zo simpel kan het zijn. Hoe je dat doet is echter niet zo eenvouding. In Nederland heeft het stikstofbeleid al tot een stilstand in de economie geleid omdat de rechter oordeelde dat de regering haar huiswerk slecht had gemaakt.

Ook in Vlaanderen werd dit voorjaar het beleid onderuitgehaald, waardoor snel/snel in mei een voorlopige vergunningsregeling werd uitgewerkt en de belofte op een doelmatig maatregelenpakket tegen het eind van dit jaar werd gemaakt. Dit maatregelenpakket bestaat uit:

- Generieke maatregelen. Dit zijn maatregelen die een daling van de stikstofemissies over het hele grondgebied tot gevolg hebben. Een mooi voorbeeld is de elektrificering van de bedrijfswagens zoals voorzien in het luchtbeleidsplan. Ook de omschakeling naar duurzame energie vanuit een klimaatplan zal dit een daling van de stikstofuitstoot leiden.
- Gebiedsgerichte maatregelen. Aangezien ammoniak (vooral uit landbouw) sneller neerslaat dan stikstofoxiden (van verbranding) zal afbouw van veestapel en/of bemesting in de nabijheid van kwetsbare natuur een noodzakelijk onderdeel van het maatregelenpakket zijn.
- Specifieke maatregelen. Met de twee voorgaande categorieën van maatregelen wordt de stikstofkraan dichtgedraaid. Herstelmaatregelen zijn de dweil waarmee de reeds veroorzaakte schade wordt opgekuist om zo het doel sneller te bereiken.

Nobele principes

De definitieve aanpak van het stikstofprobleem, ook wel programmatische aanpak stikstof (PAS) genoemd zal maar slagen als een aantal principes worden gehanteerd:
- De maatregelen pakken het probleem aan de bron aan.
- De vervuiler betaalt
- Ook andere uitdagingen zoals klimaat, waterbeleid en biodiversiteitsbeleid worden aangepakt.
- De maatregelen zijn kosteneffectief en handhaving is mogelijk
- De maatregelen zijn sociaal verantwoord

De eindmeet voor 0% stikstofvervuiling op onze kwetsbare natuur is 2050 met een belangrijke tussensprint in 2030 als reeds 50% van onze kwetsbare natuur stikstofvrij moet zijn. Een behoorlijke uitdaging aangezien vandaag 80% van de natuurgebieden kreunt onder teveel stikstof.

Aanvullende informatie vind je ook op de Natuurpuntwebsite onder
- webpagina stikstof: https://www.natuurpunt.be/stikstof
- natuur.blad 2020-4
- natuur.focus 2020-2 en 2021-1

Ook in de rapporten van de overheidsdiensten VMM, Omgeving en INBO vind je heel wat extra informatie over meetresultaten en gevolgen.

Bron: Natuurpunt Beleid

Een uiltje vangen?

Als je op waarnemingen.be 'nachtvlinders' intikt dan zijn de lijsten lang, het is een boeiende bezigheid maar velen worden afgeschrikt door de techniciteit (lampen!) en de determinatie. Deze laatste hindernis is nu vlotter te nemen met de app ObsIdentify en wie de 'lichtbak' niet ziet zitten kan het eens proberen met stroop in de tuin.

De resultaten zijn natuurlijk minder dan met 'de lamp', waar sommigen een paar uur bezig zijn met determineren. Maar in sommige perioden is smeren ook best boeiend en zeker goed beheersbaar: meestal een klein aantal soorten tot zelden meer dan 20/30 nachtvlinders per avond. Veel heb je niet nodig:

Grote wintervlinder © Rik Desmet

Bosbesuil © Rik Desmet

een goed 'smeersel' – zie onderaan – en wat heldere potjes om de vangst goed te kunnen bekijken. Nu er beduidend minder wespen zijn is het smeer ook niet belastend overdag, alleen een paar atalanta's profiteren er van. Kan je niet zonder de vertrouwde determinatiegids dan is er 'Nachtvlinders' uitgave van Tirion best geschikt met heel nauwkeurige illustraties van Richard Lewington, soms ondersteund door bijgaande foto's van rupsen en met goede verklarende teksten.

In juli en augustus smeerde ik dit jaar ongeveer dagelijks, goed voor tot nu 34 soorten, met als dagelijkse gasten huismoeder, piramide/schijnpiramidevlinder, gepluimde snuituil en zwart weeskind, deze laatste steeds talrijker blijkbaar en niet alleen in stedelijk gebied. Mooie en regelmatige passanten waren ook rood weeskind, braamvlinder, agaatvlinder, zilveren groenuil en voor de naam alleen al, schedeldrager ... Veel hangt natuurlijk ook af van de omgeving, maar met wat rijkere tuinen in de buurt kan het niet echt mislopen en een park of bos je in de buurt is natuurlijk een meerwaarde.

Maar, 'motten vliegen overal' en in de lichten van de auto is dit gelukkig nog steeds te zien, hoewel, zoals we allemaal weten, de ruiten heel vaak schoon blijven in vergelijking met pakweg 10 jaar

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

Variabele herfstuil © Rik Desmet

© Rik Desmet

Zwart weeskind op smeer © Rik Desmet

terug ... De variatie wordt ook door het weer en het seizoen beïnvloed, vandaar ook deze tekst in dit nummer. Er komt immers een mooie collectie herfstuilen aan, vandaar de titel. De *noctuidae* of uilen zijn de grootste familie bij ons, de meeste vrij stevig gebouwd, in tegenstelling tot bv de spannertjes. Vele komen ook makkelijk op smeer, tot erg laat in de herfst soms doorlopend in een zachte winter. In de natuur voeden ze zich dan vaak op laat bloeiende planten, met klimop als boegbeeld.

Niets weerhoudt jullie er van om ook op verplaatsing te smeren, in een bos kan dat mooie resultaten geven en ook op reis: veel extra bagage hoeft niet. En opgepast, soms geraak je er ook aan verslingerd: de televisie uit en nog eens buiten snel kijken wie aan tafel zit, heerlijk moment toch om je dag af te sluiten?

Recept, variatie mogelijk: een kilogram kristalsuiker met goedkope rode wijn, al roerend opwarmen. Zoals bij de vissers kan je van alles bij het lokaas toevoegen: bezinksel tappistenbier of vervallen bruin of kriekbier, overrijpe banaan, appelmoes, bietensiroop en sommigen zweren bij scheut likeur voor geurverspreiding. Verdelen in potjes, oppassen voor gisting en daardoor lekkende potten in de voorraadkast. Succes gewenst, niet altijd gegarandeerd, eigenzinnige motten bestaan ook.

Norbert Desmet

BIO SHOP
De Zonnebloem
Al meer dan 35 jaar vind je bij ons alles voor een gezonde levenswijze
Het grootste gamma biologische voeding in de streek, massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen
Steeds 10 % korting voor NP-leden op het ruimste aanbod natuurstudieboeken
Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 e-mail: oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

Het zomerdagboek van de Plantenwerkgroep

De zomer van onze plantenwerkgroep begint met slecht nieuws: zowel eind juni als eind juli meldt Karst Meijer, de Nederlandse bramenspecialist die we hadden gestrikt om bramenexcursies te leiden, dat het coronagewijs niet mogelijk is groepsexcursies te begeleiden deze zomer. Naast een deltaplan hebben onze noorderburen nu vooral veel deltavariant. Sympathiek van hem dat hij ons hier niet mee wil komen besmetten, maar nu is de pwg-excursiekalender plots leeg voor zowel juli en augustus. Dat komt zo:

Tijdens de vorige twee zomers was het zodanig heet dat ik schrik had dat de zon een gat in mijn schedeldak zou branden, zelfs met een zonnehoedje op. Daarenboven werden de gemaaide bermen pas terug groen in oktober, met dank aan de extreme droogte. Zomerse inventarisatie-excursies waren daardoor tot kleine helletochten verworden. Vandaar mijn idee om enkel wat bramenexcursies te organiseren deze zomer, in onze heerlijk koele Vlaamse-Ardennenbossen. Niet dus, met dank aan het alomtegenwoordige virusje.

Maar dit jaar kunnen we plots weer genieten van een echte ouderwetse Belgische zomer, zo eentje met veel regen, herfstige temperaturen en mopperende buren. Heerlijk hoe snel de wegbermen hiervan opfleuren! Conclusie: we improviseren een noodprogramma in elkaar en we gaan zowat elke zondagvoormiddag inventariseren. Te laat om het nog in de Meander te laten opnemen, maar e-mailsgewijs is zowat elke deelnemer van de laatste vijf jaar wel bereikbaar.

De bijbehorende excursieverslagen lieten zich naadloos aan elkaar naaien tot een zomerdagboek van de plantenwerkgroep.

Kruishoutem, Bunderstraat, 11 juli 2021, IFBL-kwartierhok D2 57 13

Wat doe je indien je een vierkante kilometer wenst te inventariseren op het ogenblik dat alle bermen net(jes) gemaaid zijn? Zorg dat er een brug over de snelweg in het hok zit. Deze worden immers niet door de gemeente gemaaid en worden langer met rust gelaten. En zoek in alle kleine hoekjes en kantjes naar verborgen botanische schatten.

Zo vonden we op de modderige oprit van een akker een klein exemplaartje van blauwe waterereprijs, ontdekten we glad breukkruid tussen het kortgemaaide gras van een privé-oprit, vonden we bosandoorn in een gracht, liggend hertshooi in een gazon, kleine majer in een akkerrand die een stevige sproeibeurt met herbiciden ternauwernood had overleefd en noteerden we de vondst van ruig vergeet-mij-nietje op een straathoek.

De brug van de Bunderstraat over de E17 heeft brede bermen die op de dag van de inventarisatie nog volop in bloei stonden: onder andere avondkoekoeksbloem, ringel- vergeten- en vogelwikke, gevlekte scheerling, gewoon biggenkruid, jakobskruiskruid, sint-janskruid, groot kaasjeskruid, scherpe boterbloem en venkel concurreerden om onze aandacht. Waar men inventariseert langs Oost-Vlaamse wegen, komt men tegenwoordig venkel tegen. Dit keukenkruid geniet duidelijk van het opwarmende klimaat.

Gewoon biggenkruid © Gilbert Ghesquière

Andere ontsnapte tuinplanten die we tijdens deze excursie tegenkwamen waren overblijvende ossentong, Japans hoefblad, basterdduizendknoop, kruisbladwolfsmelk en een kruising tussen twee ooievaarsbekken (*Geranium X oxonianum)* die geen Nederlandse naam heeft.

Een langbaardig gras bovenop de brug hield ons tijdens de terugweg nog bezig, maar bij nader onderzoek bleek het om ijle exemplaartjes van rogge te gaan.

Tegen het traditionele zondagse etensuur (13u) hadden we 218 namen op onze soortenlijst staan, wat meer dan het dubbel is van de tot dan toe 98 soorten die in dit kwartierhok bekend waren.

Wortegem – Grotenkeer, 18 juli 2021, IFBL-kwartierhok E2 26 23

Soms oogt een kwartierhok dermate saai dat je er al bij het begin van de inventarisatie moedeloos van zou worden: akkers en akkerranden die rijkelijk met herbiciden zijn besproeid, grachten die nauwgezet zijn gemaaid en opritten en parkeerstroken langs huizen en tuinen die met een overdosis aan onkruidverdelgers 'proper' worden gehouden. Trage wegen waarop je geterroriseerd wordt door hordes snelfietsers zonder fietsbel en trotse eigenaars van oldtimers die aan het sightseeën zijn, maken het er niet beter op.

En toch doen we het elke keer weer, vinden we telkens opnieuw meer plantensoorten dan we op voorhand konden inschatten, met inbegrip van enkele botanische bijzonderheden. Het vraagt wel wat volharding en doorzettingsvermogen: die ene honderd meter zijstraat die nog net binnen onze perimeter valt toch nog even bekijken. En kijk: de oprit van een tot bouwwerf gedegradeerde hoeve levert ons een keur aan ganzenvoeten op: rode, zeegroene, stippel- en korrelganzenvoet. Aan de overzijde: een elektriciteitscabine met wilde marjolein voor de deur en een paardenweide met wilde margriet. Een ander stukje weg dat wat ons betreft nergens heen leidt, levert ons duist op, op de parking van een eetcafé.

Greppelrus © Gilbert Ghesquière

We kijken dan ook in alle hoekjes en gaatjes. Zo vinden we oosterse wingerd op een betonnen afscheiding van een veevoederkuil. De vermoedelijke moederplant ontdekken we een kwartier later en honderd meter verderop tegen de gevel van een woonhuis. Zegekruid vinden we op een ander bouwwerf, gele helmbloem op een versleten muurtje.

Echt bijzonder wordt het pas als we het verkeer van de Waregemse weg trotseren om de pekelstrook grondig te bekijken. Naast de intussen bekende pekeladventieven zilte schijnspurrie (massaal aanwezig), stomp kweldergras en hertshoornweegbree, vindt de meest volhardende onder ons (Pierre dus) welriekende ganzenvoet en zilte greppelrus. Wat deze laatste betreft gaat het pas om de tweede vondst in onze regio. Klein en stijf straatliefdegras groeiden er eveneens, maar dat is al lang niet zo bijzonder meer.

Onze soortenlijst bevat uiteindelijk 212 namen. Alweer een grijs hok dat voor de verandering eens grondig is geïnventariseerd.

Sint-Maria-Lierde, 25 juli 2021, IFBL-kwartierhok E3 34 24

Een inventarisatie voorbereiden, hoe doe je dat? Eerst een kwartierhok selecteren. Ofwel verwacht je op basis van wat je op Google Earth of op een stafkaart ziet dat het wel eens heel interessant zou kunnen worden, wegens een zeldzaam bodemtype (natte of droge zandgronden, opgespoten terrein, moerassig, kalk) veel overgangen (gradiënten) tussen diverse biotopen, beken, grachten, waterpartijen, bosjes, hagen, spoorwegbermen, dijken en dergelijke meer. Of je zoekt op in de databank van FLO.WER hoe goed of hoe slecht een bepaalde vierkante kilometer tot nu toe is geïnventariseerd. Deze specialiteit laat ik graag over aan mijn partner in crime Karel De Waele. Zo kwamen we voor vandaag uit bij E3 34 24, net buiten het centrum van Sint-Maria-Lierde gelegen, wat we in ons vakjargon een 'grijs hok' noemen: eentje waarin tot nu toe minder dan 100 plantensoorten zijn geregistreerd.

Een afspraakplaats bepalen is niet altijd een sinecure: deze moet vlot bereikbaar zijn, dicht bij het studiegebied liggen (liefst zelfs erin) en vooral voldoende parkeerruimte bieden, want we komen van overal en sommigen onder ons vaak van behoorlijk ver. In dit geval was de kerk van Sint-Maria-Lierde de meest logische plek: volop parkeerplaatsen en hooguit honderdvijftig meter van de rand van ons kwartierhok. Tot we daar aankwamen: alles afgezet wegens kermis plus wielerkoers. Lord have Murphy on us! Geluk bij een ongeluk: we waren vandaag maar met zijn drieën en moesten maar twee auto's zien kwijt te geraken.

Het wielerparcours lag zowat volledig binnen onze perimeter en dus

zagen we ons genoodzaakt om onze excursie af te werken voordat de gekheid zou losbarsten. Van gekheid gesproken: we passeerden dermate veel kapelletjes dat we ons even in een schelmenroman van Louis Paul Boon waanden. Maar dit terzijde.

Ondanks dat we er relatief stevig de pas in zetten en ondanks de overdaad aan diep geploegde en intensief bewerkte akkers, stonden we af en toe toch verwonderd stil, onder meer bij een lint van moerasandoorn in een akkerrand, een weiland met kamgras, een veldwegel met rapunzelklokjes, een gracht met beekpunge, een berm met aardbeiganzerik en gevleugeld hertshooi of een gracht in een hooilandje, waarin bosandoorn en gevleugeld helmkruid bloeiden. We hebben geleerd tevreden te zijn met het weinige dat de Vlaamse schoonmaakcultuur overlaat voor de planten en hun schaarse liefhebbers. De verrekijker van Roland kwam nog van pas om zeegroene rus te determineren van op een respectabele afstand. We kunnen immers niet over alle hekken klauteren en door alle grachten ploeteren.

Terwijl de deelnemers aan de koers hun fietskettingen en hun kuiten smeerden, gaven wij de pijp aan Maarten, al woont die in de buurgemeente. Er waren maar 23 soorten hogere planten bekend voor dit kwartierhok. Na onze inventarisatie zijn dat er 173.

Sint-Martens-Lierde, 8 augustus 2021,IFBL-kwartierhok E3 44 24

Begin augustus rapen we de draad weer op in Sint-Martens-Lierde, daar waar we eind juli onze pijp achter lieten. We verzamelen op het kruispunt van de Watermolenstraat, de Pikkelgemstraat en de Hekkouterstraat en daar worden we al onmiddellijk met

Glad walstro © Gilbert Ghesquière

een van de recente dilemma's van ons inventarisatiewerk geconfronteerd: het voormalige grasveld is ingezaaid met inheemse soorten. Onnatuurlijk forse brunel en knoopkruid bloeien naast niet echt wilde margriet. Groot streepzaad zouden we hier van nature niet verwachten, maar we kunnen niet naast de uitgebloeide exemplaren kijken. Muskuskaasjeskruid staat er uiteraard ook, maar dat vind je tegenwoordig zowat overal. En wat moeten we doen met het glad walstro dat hier mogelijk op een natuurlijke wijze is terecht gekomen, maar veel waarschijnlijker ook is ingezaaid? In principe inventariseren we enkel wat wild is en de gekweekte planten die voldoende ver buiten hun oorspronkelijke perkjes in tuinen en parken zijn verwilderd. Uiteindelijk noteren we alles wat er staat, want het bloeit, komt in zaad, zaait zich opnieuw uit en verwilderen doet het toch.

Er groeit heel wat grote bevernel, oranje havikskruid en gewone ereprijs in de bermen van de Hekkouterstraat en op de oprit van een woonhuis vinden we groot moerasscherm en witte of slanke waterkers (nog niet determineerbaar). Deze oprit is duidelijk opgehoogd met aarde uit een nabijgelegen gracht. Het jachtige zondagochtendverkeer werkt ons dra op de zenuwen en we kiezen voor een route langs een trage weg. Deze is wellicht ooit aangelegd met zand dat heel wat voedselarmer is dan de zandleem van de aanpalende landbouwgronden. We vinden er opvallend veel reigersbek, gewone veldbies en zowel de gewone als de gespleten hennepnetel. De akkers zijn vergeven van de knolcyperus. Er ontspint zich een discussie met betrekking tot het verschil tussen fioringras en hoog struisgras. De eerste maakt bovengrondse uitlopers en trekt zijn bloeipluim samen na de bloei, de tweede maakt ondergrondse uitlopers en laat zijn uitgebloeide pluim openstaan. De exemplaren die onze aandacht trekken hebben een zeer lange bloeipluim die na de bloei wijd open blijft staan, maar geen ondergrondse uitlopers. Als gids en streper krijg je in dit geval de twijfelachtige eer/verantwoordelijkheid om de knoop door te hakken indien er geen consensus ontstaat, een beetje zoals de rol van een politicus tussen een bende virologen. Het wordt hoog struisgras.

In een verwilderde privévijver waarin grote kois zwemmen zien we klein kroos en grof hoornblad drijven. Grote egelskop, riet, groot hoefblad, grote lisdodde, liesgras, knopig helmkruid en rood cypergras groeien langs de oevers. Ook nu weer staan we voor een dilemma: is dat cypergras aangeplant (en moeten we het dus negeren) of verwilderd? We worden gered door enkele planten van dezelfde soort die tien meter verder onder een afsluiting groeien, ver genoeg ontsnapt om als verwilderd beschouwd te worden.

Op een composthoop vinden we gingellikruid. De parkietenkweker die er zijn afval komt dumpen, ontdekken we honderd meter verder. In de Elleboogstraat vinden we twee ondersoorten van stekelige hanenpoot, een adventief gras dat sinds enkele jaren in opmars is. Kransgras ontdekken we op de voormalige oprit van een afgebroken gebouw. Geen venkel vandaag, wel een ander Mediterraan keukenkruid dat we steeds vaker in verwilderde toestand aantreffen, namelijk bernagie.

En dan zijn er nog de rioolputjes. Voor botanisten zijn er twee soorten rioolputjes: deze waar de drab in blijft vastzitten en deze die volledig proper blijven. Aan dat laatste soort hebben we een broertje dood. We vinden er namelijk niets in. Rioolputjes van het goede soort vormen het favoriete biotoop van tongvarens. Ik schat dat rioolputjes garant staan voor drie vierde van de waarnemingen van tongvaren in onze regio. Ook vandaag was het weer raak. Een andere rioolputvaren had enkele bladeren die op deze van blaasvaren leken. Zijn onderste bladeren toonden ons echter dat het om gewone mannetjesvaren ging. Dat is nog zo'n moeilijkheid waar we regelmatig mee worden geconfronteerd: vervormingen onder invloed van herbiciden. Alsof het nog niet moeilijk genoeg is om elke soort in al zijn natuurlijke variaties te herkennen.

Ik schat dat rioolputjes garant staan voor drie vierde van de waarnemingen van tongvaren in onze regio.

Zoals wel vaker gebeurt, komt het interessantste stukje op het einde. Vandaag gebeurt dit wanneer we terug op de Watermolenstraat uitkomen. Eerst vinden we op een grindstrook ronde ooievaarsbek, een zeldzame soort van stenige kalkbodems die zich de laatste jaren op steeds meer onverwachte plaatsen manifesteert. Kalksoorten zijn warmteminnend en hebben dus baat bij een warmer klimaat. Aan de overzijde van de straat botsen we op pluimgierst, geelrode naaldaar en Franse amarant in een akkerrand. En op een versleten afaltplein waar wellicht vroeger bouwmaterialen werden opgestapeld, blijken er naast wilde marjolein en witte honingklaver enkele zeldzame grassen te groeien: zwenkdravik en plat beemdgras.

Omstreeks dertien uur worden we door de eerste felle regenbui van de dag weggejaagd. We hebben pas twee derde van ons studiegebied afgelopen, maar we klokken ons lijstje wel af op 232 plantennamen. Er waren voordien maar 78 soorten bekend voor dit kwartierhok.

Oosterzele, 15 augustus 2021, IFBL-kwartierhok D3 44 43

We verzamelen in de Bavegemstraat aan de Ankerkerk, wat wellicht een naamsverbastering is van Sint-Ansgariuskerk, zijn andere naam. Het duurt een hele tijd eer we uit de invloedssfeer van de kerk weg geraken. Dat ligt niet aan onze katholieke wortels, maar aan de kasseitjes waar vanalles tussen groeit en aan het grasveld rond de kerk waar vanalles in groeit. We specialiseren ons elke keer weer in het herkennen van platgetrapte, platgereden, kortgemaaide en beduimelde dwergexemplaren van de meest uiteenlopende plantensoorten, namelijk daar waar ze tussen de kieren van de straatstenen groeien, op parkeerterreinen, in overmatig gemaaide gazonnetjes en in de straatgoten. Een honderdtal soorten noteerden we deze keer op die manier, variërend van normaliter

BOOMKWEKERIJ DE BOCK

Wij zijn specialisten in

Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen

Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

CORINSURE

Verzekeringsmakelaar met een hart voor mens, bedrijf en natuur

FSMA 0690.996.524

Albert Saveryslaan, 27 - 9800 Astene
gsm: +32 476 222 983 • dirk.corrijn@corinsure.be
https://www.facebook.com/Corinsure.be

forse planten zoals koninginnekruid en heelblaadjes tot dwergjes van het genre zilte schijnspurrie, tijmereprijs of liggende vetmuur.

Voor de verandering hebben we eens een vrolijke interactie met buurtbewoners die ons de met onkruid begroeide afvalhopen in hun voortuintjes zien inspecteren. Meestal krijgen we reacties toegesnauwd in de trant van: "Scheelt er iets? Is er een probleem?", al dan niet met een rood aangelopen hoofd als gevolg van de overdadige zondagochtendaperitief. "Staat er iets in wat geld waard is?" wordt ons vandaag gevraagd. "Het is allemaal van eigen kweek." Nochtans groeide er geen marihuana, maar – wie weet – ergens in de achtertuin wel? We raden de man aan om zijn knolcyperus verder te cultiveren. Kwestie van de boeren blij te maken.

Hier en daar groeien er wijfjesvarens in de voortuintjes. We vinden zoals tijdens bijna elke excursie ook mannetjesvarens. Gelukkig zijn we als botanici nog niet gebonden aan het politiek correcte taalgebruik van de genderneutraliteit. Als we beide soortsnamen zouden moeten veranderen in 'genderneutraalvaren,' zou dit maar tot verwarring leiden. De tongvaren van vandaag groeit zoals verwacht braafjes in zijn rioolputje.

Straatwolfsmelk is een nieuwkomer die we sinds enkele jaren vooral tussen door de zon opgewarmde gravé vinden. Nadat al het andere is doodgespoten, uiteraard. Vreemde ereprijs is al wat langer ingeburgerd, maar toch blijft het nog steeds een redelijk zeldzame vondst.

Ontsnapte tuinplanten vinden we altijd. We hanteren de regel dat ze 'ver genoeg ontsnapt' moeten zijn. In de praktijk betekent dit: aan de straatkant van de muur, aan de overkant van de gracht voor het huis of meer dan een meter buiten de open tuin waarin ze oorspronkelijk werden gekweekt. Deze keer verbazen we ons over een witte variëteit van de gevlekte dovenetel. Aan dezelfde akkerrand vinden we met mierikwortel en citroenmelisse nog een halve kruidentuin.

Aangeplante bomen al dan niet noteren, het blijft een moeilijke evenwichtsoefening, vooral als ze al oud zijn. Uitgezaaide bomen daarentegen noteren we systematisch. Vandaag ging het om Noorse en gewone esdoorn, beuk, robinia, Amerikaanse en zomereik, Spaanse aak, haagbeuk, grauwe abeel en een stuk of wat wilgen.

Het sterrenkroos dat we vonden in een gracht was niet determineerbaar wegens gebrek aan vruchtjes. Dat gebeurt wel vaker. Bij de bramen is dit eerder regel dan uitzondering.

Straatwolfsmelk © Jo Buysse

Hier hebben we te maken met nagenoeg onontgonnen terrein: er is nog niet eens een overzicht van welke soorten bij ons voorkomen, laat staan een deftige determineersleutel. Vandaag was er wel een uitzondering, een braam met grote bladeren die hoog in de struiken klimt en een bol staand eindblad heeft. Bolle haarbraam is de ludieke naam die hij in onze taal draagt.

Aan het eind van de excursie merk ik dat zevenblad nog niet aangestreept is. Het gebeurt wel vaker dat we een zeer banale soort vergeten. Wat je altijd en overal ziet, dat zie je nu eenmaal gemakkelijk over het hoofd. Dat overkomt ons ook wel eens met madeliefje, grote brandnetel of herderstasje. 248 plantennamen op ons lijstje vandaag. Er waren bij aanvang van deze tocht maar 14 soorten bekend in dit kwartierhok.

Tiegem, 22 augustus 2021, ifbl-kwartierhok E2 36 33

Volgens het weerbericht was er een gereide kans dat het droog zou blijven tot na het middaguur. Niet dus. We zijn pas vijf minuten ver als er een verre donderslag klinkt en het begint te druppelen. In zo'n geval is het vooral zaak om de papieren streeplijst droog te houden, in mijn geval onder een paraplu. Bij elke druppel wordt het papier wat weker en worden de potloodstreepjes moeilijker te zetten. Soms kom je op het punt dat er in plaats van strepen op het papier, systematisch scheurtjes in het papier ontstaan. Zover kwam het vandaag gelukkig niet. Op papier zag kwartierhok E2 36 33 er behoorlijk gevarieerd uit, met enkele grote wegen, kleinere woonwijken, een industrieterreintje, het Sint-Arnolduspark en tal van trage wegen. Vooral deze laatste vielen dik tegen, met eentonige vegetaties van

Blauw walstro © Gilbert Ghesquière

Beekpunge © Rik Desmet

verbraamde hagen die lang geleden werden aangelegd en met wandelpaden tussen de maïsakkers met hun amper bestaande ondergroei.

Onze interessantste vondsten deden we in de buurt van een zendmast en in de aanpalende KMO-zone: stalkaars stond te pronken op de zendmastberm en blauw walstro kleurde de kort gemaaide zijberm van het industrieterreintje.

In een bietenakker stootten we op fluweelblad, een sierplant die blijkbaar van het gezelschap van voederbieten houdt. Tussen de kieren van een stoep vonden we de fluwelen bladeren van de Anna Paulownaboom, die zich net als de trompetboom moeiteloos uitzaait in het urbane milieu. Gevlekte rupsklaver was ontsnapt uit een paardenwei, waar deze soort wellicht mee ingezaaid was. Ook vermeldenswaardig: draadgierst op een bouwwerf, bosroos langs een wandelpad, akkerereprijs tussen het kale grind langs een huis, gewone waterbies in een nat weiland en alsemambrosia op een ander bouwwerf. En op heel wat plaatsen vonden we bitterkruid. De herkenbare braam van vandaag was de Armeense braam, ooit populair als tuinbraam omwille van zijn grote vruchten. Hij weet zich echter tot een monsterlijke pestsoort te ontpoppen daar waar hij verwildert en – zoals hier – zijn gang mag gaan.

Al bij al hebben we toch maar weer 236 soorten genoteerd in een hok waar tot dan toe slechts 108 bekend waren uit de periode 1972 - 2002.

Sint-Maria-Lierde, 29 augustus 2021, ifbl-kwartierhok E3 34 41

Vandaag streepten we een lange lijst bij elkaar (234 soorten en ondersoorten), ondanks het ontbreken van floristische bijzonderheden. Het opvallendste aan dit kwartierhok was eigenlijk wat er niet stond: geen zwarte els, geen stinkende gouwe, geen luzerne, geen knoopkruid of mannagras, gewone noch grote klit. Klaprozen? Evenmin gezien. Nochtans zijn dat soorten die we vrijwel altijd vinden. Niet dat het saai was: we vonden vreemde ereprijs, kransnaaldaar, beekpunge, witte waterkers, liggend hertshooi en tal van andere fraaie bloeiers, maar hadden toch nog de behoefte om er enkele eigenaardigheden bij te fantaseren zoals 'muurnachtschade' en 'heel kleine majer'. Op het einde vonden we in een akkerrand toch nog een relatief zeldzame adventief, namelijk evene, ook wel Japanse haver genoemd.

Waarnemen is een vreemde bezigheid. Je kan ingespannen zoeken naar iets en het niet vinden en op een ander ogenblik zie je zomaar diezelfde plant op diezelfde plek staan die je al afgespeurd hebt, in het meervoud zelfs. Dat overkwam ons vandaag met het kamgras in een weiland waar we tijdens de heenweg met zijn vijven tevergeefs naar hadden gezocht. Op de terugweg moesten we constateren dat we er met zijn allen naast hadden gekeken. Er stond echt wel meer dan één bloeiaar binnen ons gezichtsveld. Ook de locaties waar we iets vinden kunnen ons blijven verbazen. Nu ging het om een vitale populatie roze vetkruid in een maïsakker. Ooit weggegooid zeker? Bosbies, een typische kwelsoort stond wat atypisch in een gracht langs de N8.

De intussen welbekende pekelflora was ruimschoots aanwezig langs deze rijksweg: naast stomp kweldergras, hertshoornweegbree en zilte schijnspurrie mogen we ook smalle rolklaver hiertoe rekenen.

De reden dat we dit kwartierhok inventariseerden? Er was tot voor kort amper één soort gemeld, namelijk gewone vogelmelk in het jaar 1980 en die vonden we vandaag niet terug.

Namen deel aan deze streeptochten: Pierrre Van Vooren, Willy Desmettre, Karel De Waele, Danny Minnebo, Christine Troch, Marie-Anne De Geest, Frans Van Doorselaere, Monique Erzeel, Marc Van Herzeele, Dominiek Decleyre, Roland Werbrouck, Jan Janssens en uw verslaggever Henk Coudenys.

12.000 jaar Bos t'Ename tot leven

Werkdag paarden © PB

Het boek '12.000 jaar Bos t'Ename' beschrijft het leven in en rond het Bos t'Ename sinds de laatste ijstijd tot de dag van vandaag. Speciaal voor de lancering van het boek voorziet werkgroep Bos t'Ename een wandeling langs delen van het bos die normaal niet voor het publiek toegankelijk zijn. Het wandeltraject wordt doorspekt met verschillende activiteiten die het bos van vroeger en nu tot leven brengt.

Zo maak je kennis met het kappen van bomen die net zoals in de Middeleeuwen uitgesleept worden door paarden, worden er takkenbussels gemaakt, zie je het vuur in een bakoven waarin we bakken met granen die in het natuurgebied gekweekt worden, zie je verschillende prehistorische technieken of kun je samen met specialisten ter zake kennis maken met verborgen soorten die in het bos leven.

Bij het startpunt krijg je niet alleen een wandelkaartje. Je kunt er ook terecht als je verschillende verrekijkers wil testen of een hapje en een drankje wil nuttigen in het prachtige kader van het bos. Bos t'Ename is op dat moment ook de laatste halte van de container waarmee Natuurpunt zijn 20-jarig bestaan viert. Inschrijven voor deze gratis activiteit kan maar hoeft niet.

Wanneer? 24/10/2021 van 13u30 tot 17u00
Afspraakplaats? Natuurboederij Bos t'Ename, Boskant 56. Tussen de spoorweg en het bos. Toekomen via de Steenbakkersstraat, 9700 Oudenaarde

eurabo® natuurlijk!
Bezoek onze webshop op **eurabo.be**
Bio-ecologische materialen voor energiezuinige houtbouw en renovatie
Steico flex FSC® Houtwolisolatie
Isokurk Vloer- en muurisolatie
pro clima Luchtdichting
VIBE
FSC www.fsc.org FSC® C020007 Het keurmerk voor verantwoord bosbeheer
Wij kiezen voor verantwoord bosbeheer. U ook?
10 % ISOLATIEKORTING
10% korting voor leden van Natuurpunt
- **gratis advies** aan zelfbouwers!
- **isolatie opleidingen**: eurabo.be/opleidingen
ROK 52 - Pont West 112 B-9600 Ronse +32(0)55 23 51 40
Wiedauwkaai 87 B-9000 Gent +32(0)9 216 46 40
info@eurabo.be www.eurabo.be

KALENDER oktober 2021 - januari 2022

UUR VAN VERTREK/EINDE
PLAATS VAN AFSPRAAK
TOELICHTING
GIDS
BIJZONDERHEID
CONTACTPERSOON
ZEKER MEEBRENGEN

HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
KR: Natuurpunt afdeling Kruisem
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez vzw
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-plus
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vl. Ardennen-*plus*
PAWG: Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-plus: Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Om u als deelnemer optimaal te beschermen zijn er richtlijnen voor deelnemers opgesteld. Alle info om 'corona-proof' aan de activiteiten deel te nemen kan je lezen via https://www.natuurpunt.be/pagina/corona-proof-activiteiten. In geval van twijfel kan je best informeren bij de verantwoordelijke voor de activiteit. Praktische info voor vrijwilligers betreffende het organiseren van buitenactiviteiten: https://www.natuurpunt.be/node/41740

Van zondag 4 april tot zondag 31 oktober

ZV: Opening Zomerseizoen voor de Boembekemolen

- Woe, Do, Za van 14u – 18u, zondag 10u – 18u
- Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
- Van zondag 4 april tot zondag 31 oktober is de Boembekemolen elke woensdag-, donderdag- en zaterdagnamiddag geopend van 14u tot 18u. Op zondag van 10u tot 18u.
  Iedereen is welkom in de molen en op het terras. Bovendien is de molen het ideale vertrekpunt voor een lichte of stevige wandeling in de Zwalmvallei. Diverse info is beschikbaar in de molen.
  Parking aan Boembekemolen, parking Mijnwerkerspad in de Slijpstraat (afstand 2 km), parking school Michelbeke (afstand 1.5km).
- Jan Francois : jan@aardbol.be

Zaterdag 16 oktober

KRB: Cursus natuurbeheer in de Vlaamse Ardennen

- 9u30 – 12u30
- Excursie Bos t'Ename
- Guido Tack
- De cursus is volzet!
- marie-anne.de.geest@hotmail.be, 0474/56 05 04

ZV: Speurneuzen naar paddenstoelen in Maalbroekbos

- 14u-16u
- Afspraak aan wit kapelletje, Marlboroughstraat te Sint-Denijs-Boekel, Zwalm.
- Dwars door het bos op zoek naar vele soorten zwammen.
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be
- Laarzen of stevige schoenen, determinatiegids en smartphone.

ZV: Werkdag i.s.m. werkgroep Trage Wegen

- 9u – 17u
- Afspraak aan het picnicplaatsje op de Schuisplankweg te Nederzwalm.
- Pad maaien, aanleg wandelpoortjes, onderhoud en vrijmaken nieuwe wandelwegjes in Zwalm. Er worden 's middags soep en boterhammen voorzien voor de vrijwilligers.
- Bart Boydens, bboydens@hotmail.com.
- Stevig schoeisel, werkhandschoenen, materiaal dat handig kan zijn

Zaterdag 16 en zondag 17 oktober

RO: 20 jaar Natuurpunt! Infocontainer op grasweide van CC De Ververij te Ronse. Doorlopend: infostand, bar, kinderanimatie en demonstratie. 6 gegidste wandelingen i.s.m.de Dienst Toerisme Ronse.

- Zaterdag: 9u-19u30
  Zondag: 9u-18u
- Cultuurcentrum De Ververij, Wolvestraat 37, 9600 Ronse
- Wandelingen met gids op zaterdag:
  - Groen in de stad (gezinsvriendelijk), 3 à 4 km, van 10u tot 12u.
  - Bos en boom (niet buggyvriendelijk), 8 à 9 km, van 14u tot 17u.
  - Van stadsgroen naar bosgroen (gezinsvriendelijk), 6 km, van 14u30 tot 17u30.

  Wandelingen met gids op zondag (Dag van de Trage Weg):
  - Groen in de stad (gezinsvriendelijk), 3 à 4 km, van 10u tot 12u.
  - Naar de Pyreneeën (niet buggyvriendelijk), 7,5 km, van 14u tot

something ellis
GRAFISCH ONTWERP // INTERIEURFOTOGRAFIE
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

16u30.
- Van stadsgroen naar bosgroen (gezinsvriendelijk), 6 km, van 14u30 tot 17u30.
- Het frivole leven van de nachtvlinders: demonstratie op zaterdag vanaf 18u15 tot pikdonker.

Roland Drieghe, Lieve Mornie, Isabelle Devleesschauwer (wandelingen), Jo Glibert (demonstratie).

inschrijven voor de wandelingen kan bij de Dienst Toerisme van de stad Ronse via mail (toerisme@ronse.be) of per telefoon (055/232.816). Vermeld de gekozen wandeling, datum, uw naam, adres, e-mail en telefoonnummer, alsook het aantal deelnemers.

Yves Debyttere 0497 57 21 71
yves.debyttere@telenet.be

Zondag 17 oktober

VA+ VWG: Eurobirdwatch - simultaantrektellen

Vanaf zonsopgang (8u) tot ... ?

We staan op de uitkijk op onze trektelpost(en) en speuren de lucht af op zoek naar migrerende vogels. Dat doen we simultaan met nog vele TT-P's in Europa. De exacte locatie wordt bekend gemaakt op onze facebookpagina.

Dimitri Van de Populiere, 0473 52 13 44
dimitrivandepopuliere@hotmail.com

https://www.facebook.com/groups/vwgvap

Inschrijven via dimitrivandepopuliere@hotmail.com

Warme kledij, verrekijker, vogelgids

HRZ: Paddenstoelenwandeling

9u30 – 12u30

Kerk Sint-Antelinks, Ransbeekstraat 1, Sint-Antelinks

We besteden aandacht aan de verschillende soorten en gaan ook dieper in op de standplaats, samenleven met andere organismen (bomen) en de manier waarop men ze kan herkennen.

Frederik Dierickx en Patrick Rouckhout

Inschrijving: www.natuurpunt-herzele.be
Max. 50 deelnemers.

info@natuurpuntherzele.be

MOW: Dag van de Trage Weg

9u – 16u30

Station Geraardsbergen

Van het treinstation in Geraadsbergen naar het busstation in Nederbrakel maken we een lange, heerlijke wandeling langs verrassende trage wegen.

Willem Dhaenens en Patrick Vandemenschbrugge

Prijs €3 voor MOW-leden, €6 voor niet-leden, inschrijven verplicht per mail naar info@milieufrontomer-wattez.be

Geschikte wandelkledij en lunch

OUD+ VA: Dag van de Trage Weg in Melden

14u – 17u

kerk van Melden, Meldenstraat 1, 9700 Oudenaarde

Via allerlei verkeersarme en enkele trage wegen verkennen we de Meldenmeersen en de Koppenberg

Paul Cardon en Filip Keirse

Inschrijven verplicht via Natuurpunt.be. Verdere info op https://www.natuurpunt.be/afdelingen/natuurpunt-oudenaarde-plus#

Paul Cardon, 0474 39 02 77
cardon.paul@gmail.com
Filip Keirse, 0487 64 79 01
filip.keirse@telenet.be

Goede wandelschoenen

ZV: Dag van de Trage Weg te Zwalm

14u -17u

Onder de Scheldebrug 'Derde Jagers te Voet' tussen Nederzwalm en Zingem.

Samenwerking tussen werkgroep Trage Wegen Zwalm, Geschied- en

Meer dan 100 soorten vogels en meer dan 60 soorten dagvlinders waarnemen in 1 week tijd? Meer dan 300 dagen zon per jaar en een zwembad?

Vakantiewoning Casa Mata Spaanse Pyreneeën

10% korting voor leden van Natuurpunt
(behalve in juli en augustus)

Alle info: www.casamata.info

Heemkundekring "De Zwalm", Natuurpunt Zwalmvallei en de gemeente Zwalm zelf. Een fikse zondagnamiddagwandeling langs oude en nieuwe trage wegen in het mondingsgebied van de Zwalm.
- www.facebook.com/TrageWegen-Zwalm
- Bart Boydens, bboydens@hotmail.com.
- Stevig schoeisel en enthousiasme voor het wandelparadijs Zwalm

TLES: fietstocht: de groene geschiedenis van Gent

- Start 9u/10u - Einde 17u/18u
- Kerk Sint Martens Leerne om 9u / Gent Sint Pieters Station (voorzijde) 10u
- We brengen de geschiedenis van Gent terug tot leven via een fietstocht langs enkele "groene getuigen" van het roemrijke verleden van Gent. De Heilige Amandus, Graaf Boudewijn de 2e, Jacob van Artevelde, Josephine, de Heilige Dorothea en ... schepen Tine Heyse zijn onze gidsen.
- Paul Geeroms en Noël De Loof
- Stadsfietstocht. Reserveren verplicht: www.natuurpunt.be/activiteiten
- Paulgeeroms@telenet.be
- Pick-nick, aangepaste kledij, fiets

ZV: Oost-Vlaamse Molendag

- Boembekemolen
- Om 14u en om 16u geeft Jan Francois een korte uiteenzetting over de molen, historiek, aard van de molen, werking ...
  Gedurende de namiddag is er voor de kinderen een demonstratie over het 'Luiwerk'. Kinderen kunnen die namiddag zelf het 'luiwerk' (hijsen van zakken) bedienen. Er zijn oude kruiwagens ter plaatse om het vroegere transport van de zakken aan te tonen.
- Karel De Vuyst devuystkarel@gmail.com

Dinsdag 19 oktober

KRB: Cursus natuurbeheer in de Vlaamse Ardennen

- Zie dinsdag 7 september

Zaterdag 23 oktober

KRB: Cursus natuurbeheer in de Vlaamse Ardennen

- 9u30 – 12u30
- Excursie 't Burreken
- Dirk Criel
- De cursus is volzet!
- marie-anne.de.geest@hotmail.be, 0474/56 05 04

OUD: Natuurpunt bestaat 20 jaar en dit moet gevierd worden.

- 10u – 18u
- Loods, Boskant 56 te Ename
- Tijdens het weekend van 23 en 24 oktober staat de popup feestcontainer aan de loods van het bos 't Ename.
  Wij verwelkomen onze gasten vanaf 10u. Naast nuttige informatie kan u ook genieten van een drankje. Om 14u start een gegidste familiewandeling in het bos 't Ename.
- Gudrun Snauwaert
- Paul Cardon, cardon.paul@gmail.com

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Onderhoudswerkzaamheden in en rondom de loods.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Zondag 24 oktober

KBE: Vrije wandeling met verschillende activiteiten voor jong en oud

- 13u30- 17u
- Natuurboederij Bos t'Ename Boskant 56. Tussen de spoorweg en het bos. Toekomen via de Steenbakkersstraat, 9700 Oudenaarde
- N.a.v. de publicatie van het boek "12000 jaar Bos t'Ename (een hoopvol perspectief voor bos in de lage landen)" en 20 jaar Natuurpunt: Vrije wandeling met verschillende activiteiten voor jong en oud in Bos t' Ename. Laatste startmoment van de wandeling 15u45. Drank en BBQ ter plaatse. Inschrijven niet noodzakelijk.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- Goed schoeisel of laarzen.

TLES : paddenstoelentocht

- 14u-17u
- Voorzijde kerk Nazareth
- In de dreven rond het kasteel speuren we naar paddenstoelen in allerlei vormen en kleuren. Hopelijk bevinden we ons dan in een periode met vochtig weer waarin de zwammen volop vruchtlichamen vormen.
- Eddy Saveyn – tel 0477/03.20.75
- Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten

HRZ: Uitstap naar Verdronken Land van Saeftinghe

- 8u – 18u
- Nog te bepalen
- Een deskundige gids begeleidt de wandeling en neemt ons mee naar en door schorren en slikken en door diepe geulen met modder. Een stevige tocht dus door dit oerlandschap in Zeeland.
- Patrick Rouckhout en locale gidsen
- Inschrijving verplicht via www.natuurpuntherzele.be
  Enkel voor leden van Natuurpunt Herzele, Houtem en Haaltert.
  Deelnamekost: 30 € voor volwassenen en 25 € voor kinderen jonger dan 16. Inbegrepen zijn de busreis + de toegang tot het natuurgebied.
  Kinderen jonger dan 10 jaar zijn niet toegelaten.
- info@natuurpuntherzele.be

Zaterdag 30 oktober

TLES: Film 'Costa Rica'

20-23u
Ter Wilgen, Poelstraat 70, Deinze
Ditmaal liet ons groepje Natuurpunters rond Karel zich verleiden om op verkenning te gaan in Costa Rica. Een land dat veel natuurliefhebbers voor hen al aangetrokken heeft. En terecht. We werden overspoeld door prachtige waarnemingen van vogels, zoogdieren, reptielen, vissen, vlinders en andere geleedpotigen. We werden wakker van het gebrul van brulapen en gingen slapen met het geluid van de Montezuma oropendola. We maakten boottochten op rivieren vol spitssnuitkrokodillen en brilkaaimannetjes, langs mangrovebossen waar we wel 10 reigersoorten zagen. Onze filmer Luc en fotografe Annemie deden hun uiterste best om kolibries, suikervogels en motmots goed in beeld te brengen. We waren jaloers op die luiaards die hun siësta hielden ondersteboven aan een tak, hoog in de bomen. We keken diep in de oogjes van de roodoogmakikikker, het symbool van Costa Rica. We maakten spectaculaire wandelingen over hangbruggetjes tussen de boomkruinen of over diepe beekvalleien. Kortom: we genoten met elke vezel van ons lichaam en elke grijze cel onder onze hersenpan.
Karel De Waele, Luc Mincke en Annemie Verschueren
Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten. Inkom 2.5 EUR pp.

KBE: Werkdag Bos t'Ename

9u -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goed schoeisel en werkhandschoenen.

Zondag 31 oktober

ZV: Gezinswandeling : Bos voor iedereen

14u – 16u
Boembekemolen
Wil je eens proeven van wat Mindfulness is en tegelijk contact ervaren met de natuur: dat kan tijdens deze wandeling.
Nadien ben je ontspannen en vol energie om te genieten van de laatste molen-terrasdag.
Els Decoster
Els Decoster, els.decoster@skynet.be

ZV: Reuzenwafelenbak

10u – 18u
Boembekemolen
Welkom op het terras om een wafel met een kopje koffie te nuttigen, voor 4 euro. Ideaal voor na een stevige herfstwandeling.
Of je bestelt en haalt af, 3 dubbele wafels voor 5 euro.
Bestellen kan bij carlaverdonck-verdonck@hotmail.com of chantalpraet@telenet.be

NOVEMBER 2021

Zaterdag 6 november

KRB: werken in de natuur

9u – 12u30
Parking Perreveld 12, Brakel
Maaien, snoeien, paadjes vrij houden, grote en kleine werkjes. Met een goed team samenwerken voor de natuur: boeiend, ontspannend, leerrijk...
Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
werkhandschoenen

Zondag 7 november

HRZ: Paddenstoelenwandeling

9u30 – 12u30
Kerk Sint-Antelinks, Ransbeekstraat 1, Sint-Antelinks
We besteden aandacht aan de verschillende soorten en gaan ook dieper in op de standplaats, samenleven met andere organismen (bomen) en de manier waarop men ze kan herkennen.
Frederik Dierickx en Patrick Rouckhout
Inschrijving verplicht via www.natuurpuntherzele.be
Max. 50 deelnemers.
info@natuurpuntherzele.be

Vrijdag 12 november

ZV: Thema-avond : Natuurvriendelijke tuin

Diederik Volckaert
Karel De Vuyst: devuystkarel@gmail.com

Zondag 14 november

ZV: Gezinswandeling : dag van de natuur - Steenbergse bossen

Steenbergse bossen
Chris Nuyens
Karel De Vuyst: devuystkarel@gmail.com

Woensdag 17 november

MOW: Lezing: de transitiebeweging

19u30 - 22u.
Huis van de Mens, Zuidstraat 13 in Ronse
We laten een denker en een doener aan het woord over de ecologische transitie.
Prijs: €5, i.s.m. Avansa, Huis van de Mens en TRAP Ronse

Zondag 21 november

MOW: Begeleide stiltewandeling in de Boterhoek

14u - 16u.
Parking van Roter 27 in Zottegem
Heb je zin om eens heel bewust van de herfstpracht te genieten? Dan is deze begeleide stiltewandeling (6 km) iets voor jou!
Karen Coacht
€16 voor MOW-leden / €18 voor niet-leden. Kom soep inbegrepen
Inschrijven per mail naar info@milieufrontomerwattez.be

Zaterdag 27 november

KBE: Werkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- ☑ Goed schoeisel, laarzen en werkhandschoenen.

TLES : Dag van de natuur

- Ganse Dag
- Zie onze website en facebookpagina of via www.nazareth.be
- Tijdens de Dag van de Natuur gaan wij in Nazareth aan de slag. Wij planten er samen met het gemeentebestuur een nieuw bos aan, op percelen langs de Kasteelstraat. Dit bos komt nadien in beheer van onze vereniging. Alle helpende handen zijn welkom!
- Wim Bracke - tel. 0473 58 56 34 – bracke.wim@skynet.be
- ☑ Werkhandschoenen, laarzen, spade

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u - 16u
- Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

KR: Beheersdag Grootmeers

- 8u30-12u
- Groot hekken aan Trekweg langs Schelde
- André Vandecapelle tel 0498 45 93 42.
- ☑ Werkhandschoenen, bijl of hakmes, (ketting)zaag

KRB: Dag van de natuur

- 9u – 16u
- Aan het voetbalveld, Rovorst, Zegelsem.
- Met een goed team snoeien ea grote en kleine werkjes in de natuur. Ontspannend voor lichaam en geest!
- Graag aanmelden bij Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37 contact@burreken.be
- ☑ Werkhandschoenen. Lunchpakket. Er wordt soep voorzien.

Zondag 28 november

RO: vogelexcursie in het reservaat 'Verdronken land van Saeftinghe' (Oost-Zeeuws-Vlaanderen in Nederland)

- 9 u in Ronse of 11u aan het bezoekerscentrum in Emmadorp (Nederland).
- Parking vooraan het winkelcomplex César Snoecklaan ter hoogte van Auto 5 in Ronse of in Emmadorp.
- We komen toe bij aftrekkend water en maken een wandeling op de zgn Gasdam. Om 15u15 is het laagwater. Ook al zullen we slechts een klein deel van dit reusachtig gebied ontdekken, intense natuurbeleving en goede vogelobservaties zijn gegarandeerd!
- ☺ Philippe Moreaux 0476 492 461 moreauxphilippe1951@gmail.com
- ✿ Gratis activiteit. Verplichte inschrijving om carpooling te organiseren. Aansluiten in Emmadorp is eveneens mogelijk. https://www.natuurpunt.be/agenda/bezoek-aan-het-%E2%80%98verdronken-land-van-saeftinghe%E2%80%99-oost-zeeuws-vlaanderen-46807
- ☑ Picnic, laarzen, warme kleren. Ook reservekledij voorzien want zeer modderig en nat gebied waarbij uitglijden nooit uit te sluiten valt.

DECEMBER 2021

Zaterdag 4 december

HRZ: Kaasavond

- 18u -21u30
- Wattenfabriek, Solleveld 35, Herzele
- Onder voorbehoud (coronamaatregelen)
- info@natuurpuntherzele.be

Zaterdag 11 december

KR: Beheersdag Grootmeers

- 8u30-12u
- Groot hekken aan Trekweg langs Schelde
- Werken op natuurreservaat Grootmeers
- André Vandecapelle tel 0498 45 93 42.
- ☑ Werkhandschoenen, bijl of hakmes, (ketting)zaag

TLES: aanplant van hagen en houtkanten

- 9u – 16u
- Kleine Pontstraat, halfweg tussen Astene-sas en Vosselare Put
- Wij planten heel wat bosplantsoen rond onze percelen in de Leiemeersen, en creëren zo nieuwe hagen en houtkanten in het landschap.
- Koen Houthoofd
- ☑ laarzen, spade en handschoenen, evt. picknick voor 's middags.

Zondag 12 december

RO + VWG: Vogeltocht in het natuurreservaat de Blankaart in Diksmuide

- 9 uur te Ronse, 10 uur in Woumen. Einde excursie 17u30. Terug in Ronse om 19 uur.
- Parking vooraan het winkelcomplex César Snoecklaan ter hoogte van Auto 5 te Ronse. Tweede startplaats in Oudenaarde (Kerk Leupegem). Aansluiten is ook mogelijk om 10u15 in Woumen, op de parking van het rechts naast het kasteel van Woumen
- Vogelexcursie in en rond de Blankaart, een grote vijver met omliggend moerasgebied, ontstaan door veendelving in het moerassig gebied van de Ijzerbroeken.
- ☺ Philippe Moreaux
- ✿ Inschrijving verplicht om carpooling te organiseren. https://www.natuurpunt.be/agenda/bezoek-aan-natuurreservaat-de-blanckaart-diksmuide-46808
- Philippe Moreaux 0476 492 461

moreauxphilippe1951@gmail.com
Dimitri Van de Populiere
0473 52 13 44 dimitrivandepopuliere@hotmail.com
☑ laarzen, warme kledij, pic nic. Reservesokken want op bepaalde plaatsen kan het modderig en glibberig zijn.

ZV: Gezinswandeling Van watermolen tot windmolen

- 14u – 16u
- Boembekemolen
- Een natuur-historische verkenning van Sint-Goriks-Oudenhove
- Vincent Decroock
- vincent.decroock@proximus.be

Woensdag 15 december

LAV (Lokale Algemene Vergadering) van Afdeling Ronse

- 19u - 22u
- De Branderij Zuidstraat 13 te Ronse
- Bespreking van het voorbije jaar en planning van het nieuwe werkjaar bij een gratis hapje en drankje. Eventuele verkiezing van nieuwe bestuursleden.
- Iedereen die zich actief wil inzetten is zeker welkom!
- Philippe Moreaux 0476 492 461 moreauxphilippe1951@gmail.com

Zaterdag 18 december

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u - 16u
- Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

ZV: Werkdag Perlinkvallei

- 9u – 12u
- Parking kerk Sint-Blasius-Boekel, Marlboroughstraat, Zwalm.
- Allerlei klusjes.
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be
- ☑ Laarzen of werkschoenen en werkhandschoenen

Dinsdag 21 december

MOW: Winterwende

- 16u30 - 18u.
- Startplaats wordt gegeven na inschrijving
- Het Muziekbos in Ronse is deze keer het tafereel voor de winterwendeviering. Gewapend met zaklampen verkennen we het donkere bos.
- Prijs: €6 voor MOW-leden / €8 voor niet-leden, inschrijven per mail naar info@milieufrontomerwattez.be

Zondag 26 december

TLES: frisse neuzenwandeling in Grammene

- 14-16u30
- De formule van de traditionele frisse neuzenwandeling is ondertussen bekend: een fikse wandeling van 5 km om je op te warmen en een paar korte stops met wat uitleg.
- Eddy Vervynck, Koen Bilcke
- Reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/activiteiten

JANUARI 2022

Donderdag 6 januari

ZV: Cursus bomen en struiken in winterkleed, deel 1

- 19u30 – 22u30
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Deze cursus gaat over het herkennen van bomen en struiken tijdens de winter. Het accent ligt op bladverliezende bomen en struiken en herkenning aan de hand van knoppen, twijgen, schors en silhouet. Maar ook altijdgroene bomen en struiken krijgen de nodige aandacht.
- Hans Vermeulen
- https://www.natuurpunt.be/agenda/cursus-bomen-en-struiken-winterkleed-brakel-47381
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be

Zaterdag 8 januari

KRB: werken in de natuur

- 9u – 12u30
- Parking Perreveld 12, Brakel
- Maaien, snoeien, paadjes vrij houden, grote en kleine werkjes. Met een goed team samenwerken voor de natuur: boeiend, ontspannend, leerrijk...
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
- ☑ werkhandschoenen

Woensdag 12 januari

VA + VWG: Nieuwjaarsbijeenkomst VWG

- 20u - 23u
- Stedelijk centrum 'Amigo' te Heurne
- Op deze feestelijke bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) zal je ongetwijfeld nieuwe zaken bijleren, maar wordt ook tijd voorzien om bij te praten, ervaringen te delen, bij een hapje en een drankje. Het exacte programma maken we op voorhand bekend op onze facebookpagina: https://www.facebook.com/groups/vwgvap/
- Graag inschrijven zodat we kunnen verwittigen bij annulering (covid-situatie).
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com - 0473 52 13 44

Donderdag 13 januari

ZV: Cursus bomen en struiken in winterkleed, deel 2

- 19u30 – 22u30
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Deze cursus gaat over het herkennen van bomen en struiken tijdens de winter. Het accent ligt op bladverliezende bomen en struiken en herkenning aan de hand van knoppen, twijgen, schors en silhouet. Maar ook altijdgroene bomen en struiken krijgen de nodige aandacht.
- Hans Vermeulen
- https://www.natuurpunt.be/agenda/cursus-bomen-en-struiken-winterkleed-brakel-47381
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be

Zaterdag 15 januari

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u - 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

VA + VWG: Watervogeltocht Donk en Langemeersen

- 9u – 12u
- Parking Donkvijver bij Outsider
- Winterse wandeltocht met speciale aandacht voor watervogels langs de Donk en Langemeersen.
- Dimitri Van de Populiere
- Graag inschrijven zodat we kunnen verwittigen bij annulering.
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com - 0473 52 13 44
- ☑ Stevig waterdicht schoeisel, verrekijker, vogelgids, warme kledij

Zondag 16 januari

KRB: nieuwjaarswandeling

- Vanaf 14u
- Kerk van Zegelsem, Sint-Ursmarsusstraat
- Meer info: contact@burreken.be
- Kathleen Geldmeyer, henkenkathleen@telenet.be en Filip Hebbrecht, filip.hebbrecht@telenet.be
- ☑ Goede wandelschoenen of laarzen

Zaterdag 22 januari

ZV: Cursus bomen en struiken in winterkleed, deel 3

- 9u30 – 12u
- Mijnwerkerspad
- De eerste excursie gaat door langs het Mijnwerkerspad dat door zijn ontstaan, structuur en ontwikkeling een enorme variatie telt aan bomen en struiken.
- Hans Vermeulen
- https://www.natuurpunt.be/agenda/cursus-bomen-en-struiken-winterkleed-brakel-47381
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be

Zondag 23 januari

ZV: Nieuwjaarswandeling

- 10u – 12u
- Boembekemolen
- We wandelen het nieuwe jaar in doorheen het glooiende landschap met beken en knuppelpaden. Aansluitend organiseren we een receptie, 12u – 13u.
- Karel De Vuyst: devuystkarel@gmail.com

Zaterdag 29 januari

KR: Beheersdag Grootmeers

- 8u30-12u
- Groot hekken aan Trekweg langs Schelde
- Werken op natuurreservaat Grootmeers
- André Vandecapelle tel 0498 45 93 42
- ☑ Werkhandschoenen, bijl of hakmes, (ketting)zaag

ZV: Cursus bomen en struiken in winterkleed, deel 4

- 9u30 – 12u
- Ravottersbos en Kloosterbos
- De tweede excursie gaat door in het Ravottersbos en Kloosterbos, twee historische boscomplexen met de typische kenmerken van het Vlaamse Ardennenbos.
- Hans Vermeulen
- https://www.natuurpunt.be/agenda/cursus-bomen-en-struiken-winterkleed-brakel-47381
- Vincent Decroock; vincent.decroock@proximus.be

Zondag 30 januari 2021

RO: Vogeltocht naar natuurreservaat 'de Uitkerkse polder' te Blankenberge

- 8u – 19u.
- Parking vooraan het winkelcomplex César Snoecklaan ter hoogte van Auto 5. Aansluiten is ook mogelijk om 9u30 aan het bezoekerscentrum 'De Groenwaeke' te Uitkerke (Blankenberge).
- Vogelexcursie in een prachtig polderlandschap.
- Philippe Moreaux 0476 492 461 moreauxphilippe1951@gmail.com
- Inschrijven verplicht, o.a. om de carpooling te organiseren.
- ☑ Mondmasker. zeer warme kledij, een verrekijker en eten en drinken voor de ganse dag.

Voor wie een cocktailtje?

Het item over de chemische verontreiniging van amfibieënpoelen in de Zwalmstreek in Mediawatcher (zie blz 45) is de aanzet tot deze bedenking met in de achtergrond de snelle maar dikwijls stille achteruitgang van zoveel soorten zowel in onze bossen als valleien en zeker in landbouwland. Er komen van alle kanten signalen dat het niet zo best gaat met de biodiversiteit maar de studie van Tess Goessens (RUG Gent) legt de vinger eens duidelijk op de wonde en lijkt me erg belangrijk om wat dieper op in te gaan.

Als inleiding: stel je voor een zomerochtend waar voordien de regen alom aanwezig was en de sproeimachines op de boer zijn patatten ook, gezien het risico voor de 'plaag.' Een beeld dat me bijblijft is hoe een lichte wind de wolk van over het veld het bos binnen voert. In discussies daarrond komt dan steevast het argument dat het allemaal geen kwaad kan, getest is, veilig bevonden etc. Maar er zit wel wat schimmeldoder in en dat waait het bosreservaat binnen ... Of het beeld van de mooie wegberm die er bruintjes uitziet na een sproeibeurt op het naastliggend veld, een beeld dat we allen kennen. Als natuurliefhebbers staan we erbij en kijken er naar, zeker omdat we erg weinig inzicht hebben in de aard en impact van veel van die pesticiden, het is tenslotte chemie en dat is niet iedereen gegeven om zijn weg te vinden in de bijpassende formules. Ons verweer, en ook dat van onze nationale Natuurpunt en co blijft principieel maar erg zwak onderbouwd. En dan serveert de RUG dit artikel.

Als natuurliefhebbers staan we erbij en kijken er naar, zeker omdat we erg weinig inzicht hebben in de aard en impact van pesticiden.

De watervlo is de pineut, mini als hij is, toch drager van heel wat miserie en aan de basis van de voedselketen in het water, met alle gevolgen van dien. In onze bossen zal dat niet anders zijn, het vergif gaat zijn weg. En op de akkers heeft het zijn weg ook al gegaan, al jaren in verschillende gedaanten. Sommige zijn bij wet verboden maar blijven 'in het milieu' zo te zien. Andere nieuwe producten gaan telkens opnieuw hun weg en ontsnappen nog jaren aan een gedegen opvolging, ook al wegens niet detecteerbaar want niet opgenomen in de lijst van te onderzoeken stoffen ... In die zin is PFOS een leerzaam voorbeeld, en zeker volgende passage: "Het was dus een misrekening dat de milieu-inspectie die informatie zou hebben. Want FBSA is maar één van de vierhonderd verschillende PFAS-soorten die bestaan op de markt. Die stof staat niet op het lijstje van te controleren stoffen bij de milieu-inspectie. Daardoor kan ze ook niet ontdekt worden in de vele steekproeven die jaarlijks worden uitgevoerd. Bovendien gaat

de inspectie er niet bewust naar op zoek, want ze controleert alleen systematisch op stoffen waarvoor bedrijven (in dossier PFAS) een lozingsvergunning hebben aangevraagd. En even verder kwam naar boven dat verschillende overheidsdiensten naast elkaar werken, waardoor er cruciale informatie verloren gaat ..." De Morgen 21/8/21.

In datzelfde kader staat de steeds toenemende erosie als boosdoener: de watervlo in haar poel in de vallei krijgt 'product' van kilometers ver op de hellingen van onze geliefde heuvelend landschap, en geen instantie die daar een wezenlijke rem kan op zetten, ondanks ronkende beleidsverklaringen. Gewoon, sommige boeren wil niet mee: een voorbeeldje van bij ons, een grasrand 'aangeraden' door erosiebestrijding om afspoeling tegen te gaan van een 4 ha grote hellende akker (Kluisbergen, Hoornaert) past niet in zijn teeltplan en hij legt dat gewoon naast zich neer. Weet dan dat diezelfde provinciale dienst erosiebestrijding met ons belastinggeld over verschillende jaren een erosieremmend talud op de rand van dat perceel aanlegde, een dure aangelegenheid, zonder resultaat dus. Van dweilen met de kraan open gesproken! En weet dat datzelfde bedrijf in 2020 rond de 20.000 euro binnenrijft aan Europese subsidies (bron: Belpa) voor milieu-bevorderende maatregelen in het kader van plattelandsontwikkeling. Hij kweekt varkens maar heeft in diezelfde stal onopgemerkt een flink presterende melkkoe!

We zien van uit Natuurpunt nog iets beter de gestage achteruitgang van de biodiversiteit rondom ons en vermoeden of weten waar de oorzaak ligt, maar hoe moeilijk dringt dat door in de rest van de maatschappij en bij beleidsmensen? We zien dat wetenschappers alarmeren (oa. recente studie over de terugloop aan insectenmassa ea.) maar het dringt onvoldoende door. Boerenzwaluwen klikken in een onderzoek af op een cocktailtje van 14 soorten pesticiden, regenwormen voor een veelvoud! Neonicotinoïden kwamen hier in Meander al aan bod, maar voor de meesten onder ons is bv. Terbuthylazine iets onbekend, laat staan dat we de werking kennen en de informatie daarrond is schaars op verstaanbaar niveau. Het is een veel gebruikt bodemherbicide bij maïsteelt, afspoelend schadelijk in water en omstreden al zeker sinds 2013 ... Dit gebrek aan kennis maakt ons ook zwak in het weerwerk, ga maar eens de discussie aan in een Minaraad! We troosten ons dan maar aan de opmars van de bever en de wolf maar vergeten liefst dat ieder jaar nog steeds 13000 vossen legaal geliquideerd worden, zonder dat er een 'haan naar kraait', uiteraard .... Ons onderduiken voor de echte problemen is pijnlijk, en doet steeds meer denken aan de Titanic, je weet wel. Dobbert Natuurpunt teveel rond in zijn comfortzone van aangename natuur verkopen aan een vooral toenemend ledenaantal, waar een steeds kleiner aantal een vuist wil maken naar een te laks beleid? Maar misschien zijn deze woorden ook niet meer dan straffeloos afspoelend besmet water naar de watervlo in onze amfibieënpoelen, perfect passend in de 'flow' van deze tijd?

Norbert Desmet

Sciurus Boomverzorging

Bomen zijn bepalend voor de uitstraling van uw tuin en de omgeving.

Kies voor de juiste boom op de juiste plaats en behoedt u voor overdreven onderhoudswerken. Goed onderhouden oudere exemplaren kunnen perfect veilig gehouden worden. Kies bij bouwwerken vooraf voor een professioneel advies zodat statige bomen behouden kunnen worden. Soms zijn gespecialiseerde snoeiwerken noodzakelijk of kan de boom niet meer behouden worden.

Sciurus Boomverzorging staat garant voor professioneel advies bij aanplant, aangetaste bomen, constructiewerken, gespecialiseerde snoeiwerken, demonteren en vellen.

Pieter Heyse | sciurusboomverzorging@gmail.com | 0486 86 99 12

Bijzondere **vogelwaarnemingen**

ZOMER 2021

De zomer is een rustige periode om vogels te kijken. Er is niet veel beweging meer. De vogels zijn stil(ler). De uitgevlogen juvenielen zitten goed verborgen in het dichte bladerdek. Maar af en toe valt er wel eens een verrassing uit de bus. Het is ook dan dat de voorjaars- en najaarstrek elkaar bijna ontmoeten. Begin juni zijn er nog soorten die toekomen uit het diepe zuiden (bosrietzanger, wespendief, ...) terwijl in juli de steltlopertjes al terug beginnen te trekken.

Het begin van de zomer bracht een **bontbekplevier** op de terreinen van de centrale Ruien, waar ook **kleine plevier** tot broeden kwam (TNA). Over Sint-Martens-Latem vloog een **regenwulp** (HVE). De **grutto's** die broedden in de Leiemeersen te Bachte-Maria-Leerne lieten zich in deze maand ook nog af en toe eens zien waar in de omgeving van de Leie ook regelmatig **zwartkopmeeuw** gezien werd, tot max. 4 ex (JeVH). Een roepend **woudaapje** werd opgemerkt aan de Weiput te Zingem (BDE, JDW). Eind juni vlogen 10 **koereigers** over Vinkt (DGA). Een **kleine zilverreiger** zat in het Dal te Heurne (DDG). Juni is ook de maand waar we kans maken op **vale gieren**: LDC zag er op 19-06 maar liefst 11 over het Kluisbos glijden, waar ook nog een late **blauwe kiekendief** gezien werd. Aan het Beiaardbos werd **havik** opgemerkt (NDS). **Rode wouw** werd gezien in Meilegem (SLE) en Paulatem (HVE). Jonge **ransuilen** werd opgemerkt op een aantal locaties. Ook **oehoe** kwam opnieuw tot broeden. **Middelste bonte specht** werd gezien in Parkbos-Uilenbroek (AGO). Zingende **wielewalen** werden vooral opgemerkt in de Scheldevallei. De broedende **raven** net over de taalgrens lieten zich in Ronse opmerken (DDG). Uitzwervende vogels? Uitkijken volgend jaar! **Orpheusspotvogel** werd gehoord in Bos t'Ename (JVU) en Pyreneeën Ronse (RWE). **Appelvink** vloog over Volkegembos (NGE) en er vloog er eentje tegen een raam in Kwaremont (JDC). **Goudvink** werd gehoord in Ronse (GGR, JGL).

Rode wouw — © Gerard Mornie

Kwak — © Paul Vandenbulcke

In juli trok een plasje op de Franskouter te Boekel 2 **bontbekplevieren** en 2 **bosruiters** aan. De ontdekking van een broedend paartje **woudaap** in Nederename was een erg fijne ervaring (DVDP). Ze brachten uiteindelijk 4 jongen voort. Het eerste broedgeval sinds 1982 in VA+. Jonge **kwakken** werden gezien over Sint-Martens-Latem (HVE) en Nederename (BDE, TNA). Een **regenwulp** vloog over Eine (DDG). Over Ronse vloog een **zwartkopmeeuw** (JDW). In de Heurnemeersen kwam de **visdief** tot broeden. Een **zwarte ooievaar** trok over Eke (GMI). **Havik** werd gespot in Wortegem (WFA) en het Paddenbroek (TLI). Bij het Muziekbos werd **zwarte specht** gezien (LBA). **Appelvink** werd gezien aan de Scherpenberg te Ronse (XTE).

Aan de Callemoeie werd de hele zomer **geoorde fuut** gezien, o.a. ook juvenielen, maar het is onzeker of ze daar ook effectief gebroed hebben. **Kleine plevier** had er waarschijnlijk ook een nest (BDE). Twee **steltkluten** (NVW) bleven er in juni ook even kort ter plaatse, net als **bontbekplevier**. **Dwergstern** is een niet-jaarlijkse zeldzame doortrekker in de regio, maar werd er in juni toch gezien (JeVH), net als een **zwartkopmeeuw** (EDV). **Kleine zilverreiger** werd er gespot in juli (JDW). Een koppeltje **krooneend** werd er gespot in augustus (NVW), net als **bonte strandloper** (JDW). De broedkolonie **aalscholvers** is er toegenomen in vergelijking met vorig jaar: 5 nesten! Benieuwd wat dat volgend jaar geeft.

In augustus zag LVDL een groep van 32 **kluten** over Mater vliegen. Er waren verschillende waarnemingen van trekkende **goudplevieren** eind augustus. Een **bontbekplevier** en **bonte strandloper** kwamen even terug op krachten aan de centrale te Ruien (LDC). Drie verschillende **Pontische meeuwen** werden gezien in Eke, Heurne en Oudenaarde. Een **zwarte ooievaar** vloog langs Welden en Eine (ADV). Een **lepelaar** zat aan de Pereboomplassen te Gottem (ADE). Tot 2 juv. **kwakken** werden de hele maand gezien aan de oude Leiearm te Machelen (VLO). **Purperreigers** werden opgemerkt in Zingem, Sint-Denijs-Boekel, Heurne en Nazareth. Eind augustus werden 5 overtrekkende **visarenden** gezien op evenveel dagen. **Havik** liet zich zien in Ronse, Erwetegem, Welden en Kwaremont. **Rode wouw** vloog over Herzele (WDG) en **zwarte** over Petegem-Schelde (2x – THE) en Letterhoutem (DB). Een melding van een **hop** kwam binnen in Ronse (PVG), waar ook **zwarte specht** zich liet zien in het Muziekbos (CDE). Een mannetje **grauwe klauwier** verbleef meerdere dagen in de Snippenweide (ADV), terwijl in Wortegem een juv. zat (TLA). Over Nederename vlogen 3 **baardmannetjes** (BHE) en een **appelvink** (NGE). Traditiegetrouw doken de eerste **paapjes** van het najaar ook weer op in de laatste weken van de maand. Een **duinpieper** vloog over trektelpost Hoge Dumpel Mater (DDG, JDW).

De **bruine kiekendieven** namen in het voorjaar 5-7 territoria in onze regio. Het broedsucces lag echter laag. Veel van de broedsels zijn waarschijnlijk mislukt door het natte en frisse weer. In Gottem, Heurne en Melden werden wel juvenielen gezien. Kwartel werd ietsje minder gezien/gehoord dan vorig jaar. Voor grauwe vliegenvanger lijkt het een goed jaar. Er werden opvallend meer waarnemingen ingegeven dan de vorige jaren. **Nachtegaal** blijft voet aan de grond houden na een kleine comeback, maar de hoeveelheden van vorige eeuw blijven nog ver weg. **Gekraagde roodstaart** deed het ook behoorlijk in de regio met toch ook meer waarnemingen en hopelijk broedsels. **Roodborsttapuit** bracht jongen voort in Nederbrakel en Deinze. Een kleine terugval na de betere periode van de laatste jaren. In de zomer begint **kruisbek** ook aan de trek en deze werd ook verschillende keren gezien of gehoord.

Waarnemingen uit de regio VA+ kunnen ingevoerd en geraadpleegd worden op www.vwg-vlaamseardennen-plus.be

Dimitri Van de Populiere

Koop nu de Natuurpunt kalender en agenda 2022.

Kalender 2022

Agenda 2022

Twintig jaar uilenmenu

Lang geleden dat we het nog over braakballen hadden, uilen zijn populair maar hun braakballen zijn dat blijkbaar een stuk minder want weinigen voelen zich na wat cursussen en 'diploma's' geroepen om de inhoud daarvan te ontleden, en nochtans ...

Braakbal van ransuil © Gilbert De Ghesquière

Soms komt het toeval ter hulp in de vorm van een oude uitslag van 1974 met 2.194 prooien en 2009 tot 2012 met 765 prooien, beide ladingen uit Machelen - Leie. Ooit pluisde ongeveer iedereen braakballen in de glorietijden van de Wielwaaljongeren en vooral die van kerkuilen waren gegeerd omwille van hun variatie aan soorten muizen. Zo botsten we op een uitslag van Luc Claus en Johan Parmentier uit 1974 in Machelen. Ere wie ere toekomt, het was een werk dat een pluim verdient zeker door de hoeveelheid prooien. Al goed dat de geleverde uren niet dienden betaald te worden, maar als je bedenkt dat men al snel een uurtje per 10 à 20 braakballen mag rekenen ... een medaille of een standbeeld voor de kerk misschien?

De leverancier was inderdaad de kerkuil uit de kerk van Machelen, uit de tijd dat kerken nog populair waren bij mens en uil. Ook hier is hij na 2011 een tijdje weggebleven. Het toeval wil dat, misschien als resultaat van al dat pluizen, een aantal moedigen met nestkasten in schuren en kerken sedertdien de soort goed ondersteund hebben, zodat er weer een mooie populatie in onze regio opgebouwd is na een grote dip. Een van die onvermoeibare bouwers is Etienne Colpaert, net als voorgaande uit Machelen in de Leievallei, en Etienne pluist braakballen ... En uit Machelen! Zo kunnen we ons wagen aan een vergelijking tussen toen en nu.

Een dikke 35 jaar ligt tussen de ladingen in, en de natuur staat daar ook gegarandeerd ook onder druk. We beginnen met de soorten die procentueel wat gelijk gebleven zijn en dat zijn er wel weinig: de huisspitsmuis en met wat goede wil de bruine rat. Beide soorten vinden we in de meeste braakballen van kerkuil in het afdelingsgebied, bij de bruine rat zijn het meestal jonge dieren. Bij de 'ware' muizen zijn er duidelijk minder dwerg- en huismuizen te vinden, maar de bosmuis daarentegen bereikt met 13% in de laatste lading een hoog cijfer (bosmuizen zitten niet alleen in bossen maar ook vaak in tuinen en in uw kippenhok). Dwergmuizen zijn bewoners van akkerranden en wegkanten en hebben hogere vegetatie nodig om hun nesten in te bouwen. Deze behendige klauteraars hebben plaatselijk nog een goede dichtheid (bv Zingem bij ransuil) maar gaan achteruit, net als de huismuis blijkbaar. We zijn inderdaad alsmaar 'properder' en veel oudere boerderijen verdwenen. Vermeldenswaard, niet in de eerste maar wel in de laatste lading is die enige zwarte rat! Ooit in alle huizen en stallen, maar dan volledig verdwenen maar naar het schijnt met de voedselrijke varkensstallen plaatselijk weer present.

Bij de woelmuizen valt op dat de aardmuis daar in 1974 slechts een 'minderheidsaandeel' in het menu heeft, terwijl het de soort is die voor veel roofvogels en uilen als stapelvoedsel door de dierenwereld moet. Meestal komen we bij kerkuil en zeker bij ransuil aan procenten rond 60% en meer bij ons. De veldmuis die meer naar de kust toe in zandig Vlaanderen die rol overneemt, is hier nog een minderheid, maar de laatste jaren neemt de soort duidelijk toe bij

ons, een te volgen evolutie! Aardmuizen hebben graag hoge en ruige vegetatie (oude weiden) en veldmuizen lijken 'properder' terrein te verkiezen (intensief raaigras en andere teelten). Etienne Colpaert merkt bij het nalezen op dat daar in de omgeving heel wat weilanden opgehoogd werden begin de jaren '70 met de rechttrekking van de Leie, vooral rond Olsene en Machelen. Ongetwijfeld had en heeft die omschakeling van weiden naar akkers een invloed op de populaties van beide soorten. Daarnaast hebben we de rosse woelmuis, eerder een soort van bebost terrein, dus zoals verwacht lage aantallen. De ondergrondse woelmuis daarentegen haalt een 'mooi' procent en lijkt gestegen in aantal. Raar, want het is een moeilijke soort voor de uilen (ondergrondse! levenswijze). De woelrat, ooit toch vrij algemeen, boert verder achteruit.

Bij de spitsmuizen is de waterspitsmuis ongeveer overal bij ons verdwenen (watervervuiling, verlies habitat) maar is er de merkwaardige melding recent dus van 5 veldspitsmuizen, is er nog hoop? De bosspitsmuizen worden recent met 10% meer gevonden, maar mogelijks heeft onze tuincultuur daar wat mee te maken, het mag soms al iets ruiger de laatste tijd? Dwergspitsmuizen ten slotte zijn echt mini's, voor de uilen als hapje maar ook moeilijk te vinden voor de pluizers: superkleine schedeltjes! In die groep van de insecteneters zit ook de mol en dat is al een flinkere hap, maar zelden in braakballen van kerkuil, iets meer in die van bosuil.

We besluiten met een merkwaardig cijfer in 1974, nl. van vogels: 33% of 744 van de meer dan 2000 prooien! Met daarbij de opmerking 'groot, grove beenderen' in tegenstelling tot bijvoorbeeld type mus (0 in 1974, 4 in de laatste). Dit laat vermoeden dat er mogelijks een slaapplaats van spreeuwen toen (en nu ook nog maar in veel kleinere aantallen) in de nabijheid van de kerk te vinden was, ook bevestigd door Etienne! Dan is er net zoals op andere plaatsen, een soort Mc Donalds voor de uilen ... We zagen dat ook ooit bij een rietveld waar spreeuwen kwamen slapen en ook is er een oud gegeven uit Leuven waar een slaapplaats in klimop hetzelfde 'aanbod' had, maar dan voor de bosuil. Aansluitend bij het hoofdstuk vogels, zou het wel kunnen dat bv de achteruitgang van huis- en vooral ringmus (en spreeuw) een weerslag had op de terugloop van oa. ransuil als broedvogel bij ons in moeilijke muizenjaren, waar dan vogels de rol van stapelvoedsel overnamen. Iets om verder mee te nemen?

Zoals jullie zien, er is nog wat uitdaging in de braakballenwereld als we die kunnen vertalen in procenten, zeker als die in de tijd kunnen geplaatst worden.

Norbert Desmet

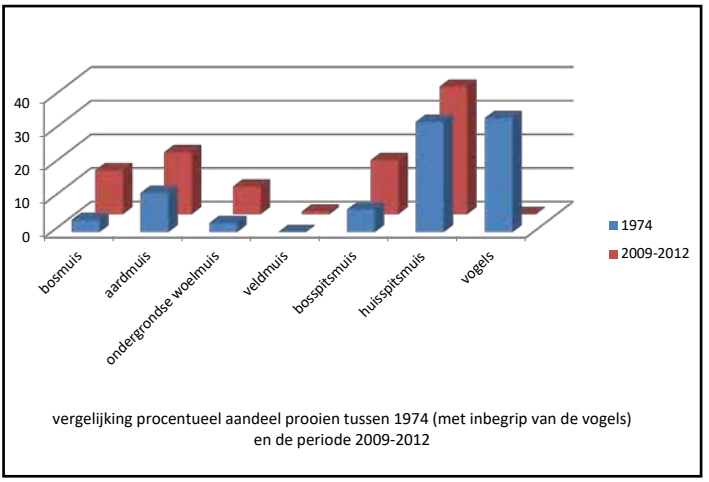

vergelijking procentueel aandeel prooien tussen 1974 (met inbegrip van de vogels) en de periode 2009-2012

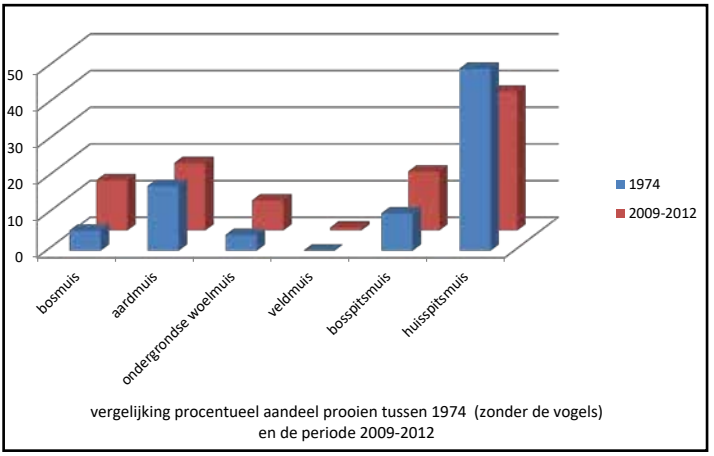

vergelijking procentueel aandeel prooien tussen 1974 (zonder de vogels) en de periode 2009-2012

Veel vlinders tijdens laatste week Grote Vlindertelling

Van 3 tot 25 juli 2021 liep de Grote Vlindertelling van Natuurpunt. Die kwam langzaam op gang. De eerste twee weken waren nat en koel, maar halfweg juli werd het warmer en droger en dat leidde tot 26.600 enthousiaste tellers. De atalanta werd dit jaar in 14.595 tellingen gemeld, en staat daarmee op nummer één. Klein koolwitje en dagpauwoog vervolmaken de top 3.

Bij de start van de telling waren de verwachtingen niet hooggespannen. De eerste helft van juli was wisselvallig, met een dieptepunt halverwege de maand door de hevige regenval. Nadien brak een periode met zonnig weer aan, waarbij er plots hoge aantallen vlinders opdoken. Vooral atalanta en dagpauwoog hebben daarvan geprofiteerd.

Geen topjaar voor vlinders

De lente van 2021 zorgde voor een zwakke start van het vlinderjaar. Er waren nauwelijks zonnige periodes waarin vlinders lustig konden rondfladderen. In vergelijking met voorgaande jaren was het voorjaar eerder fris en nat. Dat kwakkelweer zorgde echter wel voor goede omstandigheden voor de rupsen. De voedselplanten stonden er florissant bij. Daardoor konden rupsen zich goed ontwikkelen en verschenen er half juli toch opvallend veel vlinders. Zo heeft het wisselvallige voorjaar toch een positief effect. In 2018 en 2019 zorgde de droogte en hitte ervoor dat de voedselplanten voor rupsen verdorden en bloemen minder nectar produceerden. Die extreme omstandigheden leidden bij verschillende vlindersoorten tot een populatiecrash. Intussen is de dagpauwoog hersteld tot aantallen die bovengemiddeld hoog liggen.

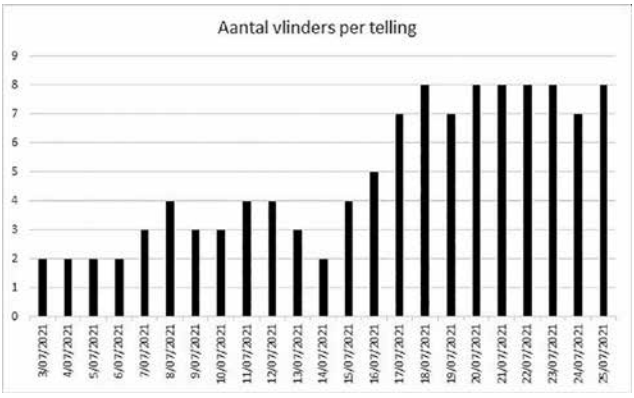

Aantal vlinders per telling per dag (mediaan).

Dit geeft echter geen aanleiding tot hoera-geroep. De vlinderaantallen zijn voor heel wat soorten beduidend lager als we vergelijken met decennia geleden. Vooral graslandvlinders gaan stelselmatig achteruit. Bovendien zien we grote verschillen van soort tot soort. De tijd dat kleine vos een algemene tuinvlinder was, ligt intussen ver achter ons.

Kleine vos — © Johan Cosijn

Meer aandacht voor vlinders in de tuin

Steeds meer mensen doen mee aan de Grote Vlindertelling. Met 26.600 deelnemers in 9242 tuinen sneuvelt het record van vorig jaar opnieuw. Net als vorig jaar werkte de Grote Vlindertelling met steekproeftellingen van vijf minuten. Op die korte tijd zie je in een Vlaamse tuin 6 vlinders, van 3 soorten. Op vijf minuten zie je nooit alle soorten die je in een tuin kan waarnemen. Deelnemers konden echter zoveel tellingen doen als ze wilden.

Landkaartje — © Brigitte Delmeire

Regionale verschillen

Zoals elk jaar merken we ook dit jaar regionale verschillen. In Limburg en Antwerpen scoort de citroenvlinder beter (met een vierde, respectievelijk vijfde plaats), terwijl het oranje zandoogje in Oost- en West-Vlaanderen beter vertegenwoordigd is (een zesde plaats).

Top 20 Nationaal	
Atalanta	14.595
Klein koolwitje	13.370
Dagpauwoog	11.575
Bruin zandoogje	6.113
Groot koolwitje	5.684
Gehakkelde aurelia	5.516
Citroenvlinder	4.639
Oranje zandoogje	2.625
Distelvlinder	1.981
Kleine vos	1.947
Bont zandoogje	1.780
Gamma-uil	1.212
Klein geaderd witje	1.167
Boomblauwtje	1.020
Kolibrievlinder	776
Koninginnenpage	751
Icarusblauwtje	706
Koevinkje	679
Kleine vuurvlinder	589
Landkaartje	494

Top tien provincie Oost-Vlaanderen	
Atalanta	4.083
Klein koolwitje	3.694
Dagpauwoog	3.331
Bruin zandoogje	1.851
Groot koolwitje	1.466
Gehakkelde aurelia	1.157
Oranje zandoogje	932
Citroenvlinder	645
Distelvlinder	559
Kleine vos	532

Eind september verschijnt er nog een gedetailleerd vlinderrapport van Natuurpunt Studie.

Meer info: https://www.natuurpunt.be/pagina/resultaten-van-de-grote-vlindertelling

Boekbespreking

door Walter Belis

Schulp A., 2021. *Praktijkgids fossielen*, **Noordboek Natuur, Gorredijk, 152 blz, ISBN 978 90 5615 668 8, € 24,90.**

De geheel hernieuwde *Praktijkgids fossielen* richt zich tot elke liefhebber en fossielenverzamelaar die op serieus niveau in zijn vrije tijd of professioneel te maken krijgt met fossielen. Dit naslagwerk – of beter de auteur - heeft de verdienste om op toegankelijke en vakkundige wijze uit te leggen hoe en waar je fossielen kunt zoeken, prepareren en bewaren. Meteen een aanzet voor de aanleg van een fossielenverzameling. Anne Schulp is een van de meest ervaren paleontologen van Nederland. Zij is werkzaam als onderzoeker bij Naturalis Biodiversity Center en hoogleraar paleontologie aan de Faculteit Geowetenschappen Universiteit Utrecht.

Mayer J. & Schwegler H.-W., 2021. *ANWB Bomengids*, **Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 322 blz., ISBN 978 90 21582580, € 27,50.**

In deze gids beschrijven Joachim Mayer en Heinz-Werner Schwegler meer dan 600 heesters die voorkomen in onze omgeving, zowel wilde soorten als gekweekte vormen. Bij elke soort staan foto's van de bladeren, bloei en eventuele vruchten voor een snelle herkenning. Op de flappen staan tekeningen die behoorlijk helpen bij het determineren van een soort en een overzicht van de giftigste soorten. Het boek bespreekt alle belangrijke soorten die van nature in Midden-Europa voorkomen. Deze geografische afbakening en het feit dat de nadruk wordt gelegd op inheemse planten verklaart het verschil in het aantal besproken planten als we de vergelijking maken met de *ANWB Bomengids van Europa* van David More en Owen Johnson. Dit laatste naslagwerk, dat 464 bladzijden telt, bevat meer dan 1.500 wilde en gekweekte soorten die men in Noordwest-Europa aantreft. De bomengids van Mayer en Schwegler is het resultaat van een lang groeiproces. Aan de basis ligt *Welke boom is dat?* van Aloïs Koch, waarvan in 1976 de 16de editie verscheen, voor het eerst met kleurafbeeldingen en herzien door D. en R. Aichele in samenwerking met A. en H.-W. Schwegler. In 2002 werd *Welke boom is dat?* grondig gemoderniseerd door Mayer en Schwegler die een eigentijdse selectie maakten van struiken in tuinen, parken en cultuurlandschappen. Tevens werd de determinatiesleutel verbeterd en aangepast. Sindsdien kreeg de bomengids enkele opknapbeurten waardoor hij alsmaar beter en doelgerichter wordt.

Turnhout S., 2021. *Basisboek Veldbiologie* **– Zelf de natuur in, KNNV Uitgeverij in samenwerking met soorten.nl en NJN, Zeist , 352 blz., ISBN 978 90 5011 761 6, 27,95.**

De pandemie die ons al een hele tijd parten speelt, heeft nog meer dan voorheen mensen de natuur ingestuurd. Deze natuurontdekkers blaken uiteraard van interesse en nieuwsgierigheid en willen weten wat een natuurgebied nu juist aantrekkelijk maakt en welke dier- en plantensoorten er voorkomen. Deze veldgids leert ons wilde planten en dieren herkennen maar geeft ook een overzicht van abiotische factoren, landschappen, grondsoorten en aquatische kringlopen die juist de eigenheid van een natuurgebied mee bepalen. In de inleiding wordt uitgelegd hoe je zelf op onderzoek kan gaan in de natuur en eenvoudig veldwerk kan verrichten. De auteur brengt ons de basiskennis bij om een goede veldbioloog te worden. De hoofdbrok van het boek wordt gevormd door de soortenbespreking. In het boek worden de meest algemeen voorkomende paddenstoelen, mossen, planten, vogels, zoogdieren, insecten, reptielen, amfibieën en vissen behandeld met aandacht voor ecologie en taxonomie maar ook voor hoe je mee kunt doen aan onderzoek en monitoring. Zee, strand en kust worden apart behandeld. De veldgids is rijk geïllustreerd met kleurenfoto's en tekeningen. Dit boek is samengesteld ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie en is tot stand gekomen met behulp van de ervaring van verscheidene Nederlandse natuurverenigingen.

Joy M., 2021. *Waarom we van honden houden, varkens eten en koe dragen. Een introductie in carnisme*, **Uitgeverij Noordboek, Gorredijk, 247 blz., ISBN 978 90 5615 765 4, € 247.**

We komen op voor dierenrechten, houden van onze huisdieren maar schrikken er niet voor terug om een lederen jas te dragen of vlees te eten. Het meest gangbare dieet in onze cultuur had tot nu toe geen naam. Dit boek brengt daar verandering in. Het heet 'carnisme'. Het is de culturele gewoonte om vlees te eten, een gewoonte die velen van ons is aangeleerd en die ideologische trekjes vertoont. De jongere generatie kreeg de vleescultuur ingelepeld in de fastfoods terwijl de oudere generatie dagelijks te horen kreeg dat melk drinken gezond is. In dit spraakmakende en bekroonde boek bespreekt bestsellerauteur Melanie Joy, een Amerikaanse psycholoog, de carnistische ideologie waarmee we geweld tegen dieren goedpraten. We maken stiekem gebruik van carnisme om de impact van de vee-industrie op het milieu weg te wuiven.

Dreyer E M. & Dreyer W., 2021. *ANWB Bosgids*, **Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 385 blz., ISBN 978 90 2158 250 4 2, € 30.**

Bij het horen van het woord bos denken we bijna automatisch aan een begroeiing die voornamelijk uit bomen bestaat. Meer bepaald een dominante boomlaag met daarbij een ondergroei van kruiden en struiken. Een bos is echter veel meer, het wriemelt van leven. Deze ANWB gids bespreekt 550 soorten bomen, struiken, gewassen, grassen, varens, paddenstoelen, vogels, zoogdieren, reptielen, slakken, insecten ... Meteen wordt de complexe structuur duidelijk die maakt dat al deze levensvormen een plaats bekleden en elkaar in leven houden. Met deze gids ga je niet alleen in het bos de bomen beter zien, je gaat ook oog krijgen voor de indrukwekkende bosfauna- en flora die afhankelijk zijn van menselijke ingrepen. In de inleiding wordt de belangrijke rol van de bossen en de bedreigingen die hen boven de kruin hangt uitgelegd.

Piersma T., de Goeij P., Bouten W., Zuhorn C., 2021. *Sinagote*, **het levensverhaal van een lepelaar, Uitgeverij Noordboek, Gorredijk, 224 blz., ISBN 978 90 5615 722 7, € 22,50.**

De titel van het boek is een ware hoofdbreker. Volgens de auteurs en de uitgever is Sinagote afgeleid van de naam van een dorp Sina genaamd. Wij denken dat de inwoners van Séné aan de basis van de naamgeving liggen. Séné is een dorpje in het departement Morbihan. Het telt ongeveer 7900 inwoners en een oppervlakte van net geen 2000 ha. Vanaf 2013 overwinterde hier telkens hetzelfde vrouwtje Lepelaar. Ze landde er elk najaar en werd bijgevolg een volwaardige Sinagote met de kleurring YfLY/aLY of beter bekend als "651". Theunis Piersma, Nederlands bioloog, hoogleraar trekvogelecologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en onderzoeker bij het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) op Texel, heeft zich al jaren gespecialiseerd in de ecologie van trekvogels. In dit boek heeft het auteursteam het over veel meer dan lepelaars. Ze behandelen de onderlinge relaties en de connecties tussen gebieden in Europa die door lepelaars bezocht worden. Het boek gaat ook over bescherming, behoud en de relatie tot de mens. Lepelaar "651" was een uitgangspunt voor een boeiend onderzoek.

Dwarskijker

Van Rob Bijlsma kan je zeggen dat hij fantastisch is, maar tegelijk ook een beetje een fantast. Hij publiceert regelmatig in allerlei tijdschriften en soms verschijnt er ook een boek. Zijn boek 'Mijn roofvogels (2012)' is een absolute must voor iedereen die geïnteresseerd is in (roof)vogels.

In juni verscheen het boek 'Kerken van goud, dominees van hout' (er zijn in Nederland geen West-Vlamingen) waarin hij op een ongenadige manier het Nederlandse natuurbeleid fileert en hoewel dat beleid zijn eigen karakter heeft is veel toch ook vergelijkbaar met Vlaanderen.

Zijn standpunten over natuurbescherming wijken meestal sterk af van de trends in Nederland (en bij ons) waarbij hij onder andere ijvert voor meer echte natuurbescherming in de plaats van het al te vaak van stal gehaald modebegrip 'draagvlak' dat op den duur meer een doel op zich wordt (met zoveel mogelijk leden en inkomsten) dan een middel voor een betere echte natuurbescherming. Het coronatijdperk heeft op dat gebied een aantal zaken op scherp gezet (zie vorige Meanders). Misschien betekent echt draagvlak creëren wel dat mensen begrip hebben voor het feit dat delen van natuurgebieden dienen afgesloten te worden en dat een lidmaatschap of gift niet hetzelfde is als een toegangsticket: "Vergroting van het draagvlak voor natuur, de loze mantra die natuurbeschermingsorganisaties in de mond bestorven ligt, is in de praktijk een uitverkoop aan zelfzuchtige mensen. Als er écht draagvlak zou zijn, zouden die mensen er geen moeite mee hebben wanneer grote delen van natuurgebieden voor het publiek zouden worden gesloten".

Als we het goed voorhebben met andere dieren, is de aanleg van grote rustgebieden een eenvoudige en voor de hand liggende stap.

Bijna maniakaal houdt Bijlsma van alles cijfertjes bij, van het aantal roofvogelnesten in het gebied, met daarbij halsbrekende klauterpartijen, tot het aantal weggegooide blikjes, het aantal doodgereden hazelwormen op het, in het kader van openstelling, toenemend aantal fietspaden, het aantal bezoekers (en honden!) in natuurgebieden, de afstanden van waarop vogels en zoogdieren bij verstoring wegvluchten tot ... de BMI-index van boswachters. Alles wordt achteraf in tabellen en grafieken gegoten om er pertinente besluiten uit te trekken. Zo besluit hij uit zijn grafiek over de vluchtafstanden van zoogdieren dat "de conclusie is dan ook gerechtvaardigd dat, als we het goed voorhebben met andere dieren, de aanleg van grote rustgebieden een eenvoudige en voor de hand liggende stap is. Niet steeds meer terrein openstellen voor zelfzuchtige mensen, maar juist meer terreinen afsluiten." Dat hij zelf overal doorstruint, zelfverklaard verantwoord, zorgt voor een deukje in de geloofwaardigheid. En niet iedereen kent het voorrecht om, zoals hijzelf, midden de natuur te wonen.

Zoals gewoonlijk schuwt hij de controverse niet, al slaat hij daarbij soms misschien wel iets té vaak op dezelfde nagels, en wie het boek leest zal, en kan, allicht niet met alles akkoord gaan maar het zet zeker aan tot denken en tot veel (zelf)reflectie over de rol van de natuurliefhebber, de natuurbeschermer en, misschien vooral, over de rol van de natuurverenigingen en overheden in het beschermen van echte natuur. Hij hamert er ook

op dat beheerders beter moeten formuleren en onderbouwen wat ze beogen.

In het boek neemt Bijlsma onder andere de natuurontwikkeling op de korrel met daarbij horende studiebureaus, rapporten, grootschalige werken, … in die mate dat het volgens hem gaat lijken op werkverschaffing en dat hij de vergelijking maakt met de landbouw waarbij de nadruk ook ligt op maximale productie, in dit geval natuur, door middel van mechanisatie.

Ook het kappen van naaldbomen moet het ontgelden – "alles wat je vernielt ten faveure van een utopie, gaat ten koste van de bestaande werkelijkheid"– omdat daardoor veel nestgelegenheid van roofvogels wegvalt, gestaafd met veel cijfers over aantallen gesneuvelde broedkoppels. De tijd die hij besteedt aan het opvolgen van roofvogels is indrukwekkend: op 7274 dagen 36.300 uren onderzoek tussen 1990 en 2019! Voor haviken bestudeerde hij ook het voedselaanbod in het landbouwgebied en de evolutie is onthutsend: het aanbod aan prooien (weidevogels, patrijzen, zangvogels, …) daalde in de broedtijd, uitgedrukt in biomassa, van 10,1 kg/100 ha naar 0,6 kg/100ha.

Verder passeert een bonte stoet aan onderwerpen de revue: van exoten zoals Amerikaanse vogelkers en Japanse duizendknoop, het verschil tussen 'echt' dood hout in het bos een het kunstmatig gecreëerd dood hout, het probleem van huiskatten ("Behalve de kattenliefhebbers zelf is vrijwel iedereen het erover eens dat loslopende katten een probleem vormen"), de hopeloos mislukte herintroductie van het korhoen ("De natuurbeschermer is de jager nieuwe stijl en draait zijn hand niet om voor een introductie, herintroductie, translocatie of bijplanting"), weidevogelbescherming, predatoren ("En hoewel onderzoekers donders goed weten wat de oorzaken zijn van de veranderingen in flora en fauna, namelijk het stempel dat mensen op het landschap drukken, is het verbazingwekkend om te zien dat het korthouden van predatoren als remedie wordt opgevoerd om te redden wat er te redden valt") en vele andere, voor elk wat wils.

Niet ten onrechte schrijft Bijlsma zelf over zijn boek dat "Het zal niet ieders kostje zijn, en dat is precies de bedoeling".

Kerken van goud, dominees van hout, ISBN 978 90 450 4463 7, uitgeverij atlas contact

EEN KRABBENMAND

De Chinese wolhandkrab is al lang in Vlaanderen aanwezig en zorgt voor heel wat hinder. Deze uitheemse invasieve soort veroorzaakt schade aan de waterlopen, heeft een negatieve impact op de biodiversiteit én zorgt plaatselijk voor overlast voor de mens.

De Chinese wolhandkrab migreert in het najaar richting zee en paart onderweg in brak water in de Scheldemonding. De jonge krabben trekken met miljoenen opnieuw naar het zoete water om daar op te groeien. Uitroeien is niet meer mogelijk, maar daar waar de krabben voor overlast zorgen of waar er een negatieve impact te verwachten is, kan getracht worden om hun verspreiding in te dijken. Het Provinciebestuur Oost-Vlaanderen startte daarom met een 'retour-krabbensleuf' een proefproject op de Melsenbeek in Merelbeke. De krabbensleuf doodt de dieren niet maar stuurt ze via een flexibele buis terug naar de Schelde. De constructie is zo gebouwd dat vissen er nog vlot overheen kunnen zwemmen. Op die manier kunnen op termijn ecologisch kwetsbare en waardevolle waterlopen van deze krabben gevrijwaard blijven.

Chinese wolhandkrab © Vilda/Yves Adams

KIPLEKKER

Ik weet niet of ik de enige ben die zich ergert aan de tekeningen van de vrolijke biggetjes op de vrachtwagens die de dieren naar het slachthuis vervoeren. Alsof ze na een heerlijk, onbekommerd bestaan in de stal maar wat blij zijn uiteindelijk als lekkere hap op je bord te belanden. Het is alsof het slachtoffer van de beul zich uitdost als clown ...

En nu is er de discussie over het woord kiplekker. Gaia wil voor het woord een andere omschrijving. Wie kippen in de tuin heeft en de dieren verwoed ziet scharrelen in de grond of een lui stofbad ziet nemen kan zich bij het woord kiplekker nog iets voorstellen. Voor de strompelende en waggelende vleesmachientjes in de megastallen is de realiteit anders. In de Vilt Nieuwsbrief (1 juli 2021) reageert de vleeskippensector op de actie van Gaia. Ze lanceerde haar eigen campagne om te benadrukken dat de kippetjes in de stal het nog zo slecht niet hebben. Daarbij onder andere een foto van een guitig lachende boerin in haar stal met achter haar honderden kippen, allemaal liggend en zittend, allicht moe van het vele scharrelen ...? De sector stelt ondermeer dat het overschakelen naar trager groeiende kippen nefast zou zijn voor het milieu wegens meer vervoer, meer mest, meer voeder nodig, ... en dat net in een tijd dat alles duurzaam moet. Dierenmishandeling met ecologische motieven dus?

Waar het echt om draait blijkt echter uit die ene zin: "De huidige vleeskippen zijn zodanig geselecteerd doorheen de jaren dat je met een minimale input, een maximale output hebt."

Is het toeval dat Colruyt vanaf 2026 enkel nog vleeskippen in de winkelrekken wilt leggen die trager groeien en die meer ruimte en daglicht krijgen? Ook Delhaize zal in de toekomst strengere dierenwelzijnscriteria hanteren

PRE-ECOREGELINGEN IN DE LANDBOUW

Op 1-1-2023 gaat het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in. In aanloop daarvan keurde de Vlaamse regering vijf pre-ecoregelingen goed, waarvoor landbouwers subsidies kunnen aanvragen. De vijf maatregelen zouden moeten zorgen voor een positief effect op het milieu, het klimaat en de biodiversiteit.

1. Productief kruidenrijk grasland
   Het grasland wordt ingezaaid met een verplicht mengsel van grassen, vlinderbloemigen en kruiden, zodat het grasland meer droogteresistent is. Daarnaast is er een positief effect op de biodiversiteit en het landschap. Er is slechts een beperkte stikstofbemesting noodzakelijk.
2. Ecologisch beheerd grasland
   Dit grasland wordt extensiever uitgebaat zonder gewasbeschermingsmiddelen of kunstmest.
3. Teelten met een positief effect op milieu, klimaat of biodiversiteit
   Hier vallen drie soorten teelten onder: de éénjarige eiwitteelten (vlinderbloemigen of mengsels van vlinderbloemigen en granen), een aantal diepwortelende maaigewassen en tot slot faunavriendelijke teelten in de beheergebieden voor akkervogelsoorten.
4. Precisielandbouw
   Met een door GPS aangestuurde landbouwmachine is

het mogelijk om nauwkeuriger meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen toe te dienen.

5. Koolstofopslag
   Een verhoging van de organische stof in de bodem zal ervoor zorgen dat de bodem beter gewapend is tegen droogte, wateroverlast of erosie.

Zie website van het Departement Landbouw & Visserij.

VLUCHTEN KAN NIET MEER

Het IPCC, het wetenschappelijk klimaatpanel van de Verenigde Naties (VN), concludeert in zijn zesde rapport over de klimaatverandering dat de opwarming van de aarde een ondubbelzinnig gevolg is van de menselijke activiteit. De gemiddelde temperatuur op aarde is in de loop van het decennium 2011-2020 is gestegen met 1,09°C in vergelijking met het pre-industriële tijdperk (1850-1900). Enkel een drastische emissiereductie kan de klimaatopwarming beperken.

Afhankelijk van de evolutie van de uitstoot van broeikasgassen, worden vijf scenario's naar voren geschoven. In het ergste geval, een sterke toename van de broeikasgasemissies, zou de planeet tegen het einde van de eeuw grotendeels onleefbaar worden. In het beste scenario, met een sterke reductie van de uitstoot en een nuluitstoot tegen 2050 en een negatieve uitstoot daarna kan de opwarming beperkt worden tot 1,6°C tegen 2050 en 1,4°C op langere termijn. Daarmee zou de doelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs (de klimaatopwarming onder de 2°C houden en liefst op 1,5°C) gehaald worden.

Voor Europa concludeert het IPCC dat alle regio's een snellere temperatuurtoename zullen kennen dan de globale gemiddelde toename. Bovendien voorspelt het IPCC "met een matige zekerheid" een toename van overstromingen als gevolg van intense neerslag bij een globale opwarming van 1,5°C (bij een opwarming van 2°C of meer is er een "grote zekerheid").

Het rapport is te raadplegen op https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/

CHEMISCHE VERONTREINIGING VAN AMFIBIEËNPOELEN IN ZWALMSTREEK

Uit de doctoraatsonderzoek van Tess Goessens aan de Universiteit Gent blijkt dat in de Zwalmstreek verschillende amfibieënpoelen blootgesteld zijn aan chemische verontreiniging vanuit de landbouw, metaalindustrie en de transportsector.

In 2019 werden in 26 amfibieënpoelen in de Zwalmstreek waterstalen genomen en onderzocht op het voorkomen van 178 agrochemicaliën. De chemicaliën kunnen in amfibieënpoelen terechtkomen door afvloei van besproeide of bemeste velden, lekkage uit de zware metaalindustrie, of door atmosferisch transport en neerslag. Er werden hoge maximumconcentraties teruggevonden van herbicides, pesticides en het zware metalen zoals zink, koper, kwik, ... De vastgestelde maximumconcentraties bleken hoog genoeg om een toxisch effect uit te oefenen op de watervlo, een essentieel onderdeel van de voedselketen in poelen. Verder werden er ook lagere concentraties vastgesteld van 72 agrochemicaliën zoals antibiotica, andere zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen en van verboden maar persisterende bestrijdingsmiddelen zoals atrazine en DDE, een afbraakproduct van DDT dat sinds 1974 verboden is.

ELK NADEEL HEEFT ZIJN VOORDEEL

De weerkundige zomer van dit jaar was de natste sinds het begin van de metingen in 1833. Opvallend is wel dat, anders dan de hoeveelheid neerslag, het aantal neerslagdagen niet uitzonderlijk meer was dan andere jaren. Geheel in de lijn met de voorspellingen van de klimaatwetenschappers viel er dus op de regendagen opvallend meer regen dan anders in de zomer. Dat was onder meer het geval tijdens de 'waterbom' waarmee het oosten van het land midden juli te maken kreeg.

Een klein lichtpuntje voor wie bij het slechte zomerweer zat te kniezen. Begin augustus waren de grondwaterstanden op vele plaatsen hoog tot zeer hoog voor de tijd van het jaar. Dat blijkt uit de cijfers van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). Meer neerslag en minder verdamping zorgden ervoor dat de grondwaterstanden niet daalden, zoals dat normaal het geval is in het zomerseizoen. Op ongeveer zeven procent van de meetplaatsen zijn de grondwaterstanden nog laag tot zeer laag.

WIE ZAAIT ZAL OOGSTEN

Tot eind 2023 zullen de Plantentuin van Meise en Natuurpunt samenwerken aan het project IZABEL: het inzamelen van zaden van de Belgische flora. Samen met vrijwilligers worden van verschillende plantensoorten in Vlaanderen zaden ingezameld. De zaden worden bewaard in de zadenbank van de Plantentuin en kunnen worden ingezet bij toekomstige natuurherstelprojecten. Het bewaren van zaden in een gecontroleerde omgeving kan een laatste, belangrijke reddingsboei zijn om kwetsbare plantenpopulaties voor uitsterven te behoeden. In een volgende fase zal de Plantentuin zich ook op Wallonië richten om ook daar op een gelijkaardige manier bedreigde planten veilig te stellen voor de toekomst.

De geoogste zaden worden na reiniging en levensvatbaarheidtest gedroogd en opgeslagen in de zadenbank bij een temperatuur van -20 °C, waardoor ze tientallen tot zelfs honderden jaren kiemkrachtig kunnen blijven. De gegevens worden in een database ingegeven zodat de zaden in de toekomst optimaal gebruikt kunnen worden. Ze kunnen op elk moment in de toekomst worden ingezet door terreinbeherende organisaties of door wetenschappelijke instellingen bij natuurherstelprojecten, zoals om genetisch verzwakte populaties te versterken, of om verdwenen plantensoorten te herintroduceren. Voorbeelden van soorten waarvan zaden worden ingezameld zijn handjesereprijs, van oorsprong een akkerplant die nog maar op enkele locaties voorkomt, Spaanse ruiter, een kensoort van soortenrijke blauwgraslanden, en klokjesgentiaan, een kwetsbare soort die nog vooral voorkomt in vochtige heidegebieden in de Kempen.
(Natuurpunt bericht 20 juli 2021)

NOG OVER DE RIVIERDONDERPAD

In de vorige Meander kon je goed nieuws lezen over de rivierdonderpad in Ronse. Ook in de Traveinsbeek in het natuurgebied Steenbergse bossen in Zottegem werden inrichtingswerken gedaan ten voordele van de rivierdonderpad. Door het aanbrengen van grind en houten stammen op de bedding van de beek werd het habitat gevoelig verbeterd. In 2019 werden op het ingerichte traject 13 volwassen rivierdonderpadden gevonden. Dit jaar werden er bij een bevissing van slechts één van de 10 aangelegde grindstroken al meteen 11 jonge rivierdonderpadjes gevonden op een traject van amper 3 meter.
De rivierdonderpad is een Europees beschermde vissensoort die op de bodem leeft van ondiepe, zuurstofrijke, snelstromende beken en nood heeft aan variatie en structuur in de beek. Concreet betekent dit een sterk meanderende beek met helder en proper water, veel dood hout, afwisseling tussen diepe en ondiepe stukken, stroken met veel stenen en de afwezigheid van barrières die het migreren van vissen beperken.
De aanwezige vervuilingproblematiek bedreigt momenteel nog steeds een deel van de populatie van de rivierdonderpad en voorkomt uitbreiding. Er lopen gesprekken met het lokale gemeentebestuur, de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), de visbiologen van de Provincie Oost-Vlaanderen en Agentschap Natuur en Bos over het aanpakken van de probleempunten.
(Natuurpunt bericht 14-07-2021)

KRAANVOGEL BROEDT NU OOK IN BELGIË

Het is een opvallende trend dat grotere soorten zoals wolf en zeearend het in West-Europa goed doen. De kraanvogel volgt die trend. Na broedgevallen in Noord-Frankrijk en Nederland broedde in 2021 ook een paartje in de Vallei van de Zwarte Beek. De Vallei van de Zwarte Beek is het grootste (13 km^2) natuurgebied van Natuurpunt. Met zijn natte graslanden, broekbossen, laagvenen, vennen, heideterreinen en historische landschapselementen kent het gebied een uitzonderlijke diversiteit.
(Natuurpuntbericht, 4-07-2021)

WOLF FENCING WERKT: 170 VEEHOUDERS SLAPEN WEER OP BEIDE OREN

Sinds de start in de zomer van 2019 plaatste het Wolf Fencing Team Belgium wolfproof omheiningen bij 170 veehouders. En dat werkt: geen enkele van hen meldde nadien nog een schadegeval. In het kader van de ongerustheid die recent in de media naar boven kwam is dat een geruststellende vaststelling. Met de aangekondigde wolvenpiek hebben nog eens meer dan 100 veehouders een aanvraag gedaan voor deze doeltreffende oplossing.
Meer info: https://www.wolffencing.be/

Letterzetter op eigen houtje

Deze zomer waren we in de Argonne getuige van een enorme houtkap die nog tot maart volgend jaar onafgebroken zal doorgaan. Omdat men na de oorlog van 14-18 niet goed wist wat men moest aanvangen met de slagvelden werden ze beplant met sparren. Net zoals in grote delen van West-Europa zijn die sparren er nu massaal aangetast door de letterzetter en vormen de afgestorven bestanden een macaber beeld. Een oppervlakte van 650 hectare wordt er nu gekapt en het bos lijkt wel veranderd in een industriegebied. Belgische containervrachtwagens rijden op en af en vertrekken volgestouwd richting Antwerpen om er verscheept te worden richting China. De massale hoeveelheid hout die op de markt komt en de daarmee gepaarde daling van de houtprijs heeft ook gevolgen voor Vlaanderen. De opbrengst uit de verkoop van hout uit de domeinen van het Vlaams Agentschap Natuur en Bos (ANB) is tussen 2018 en 2020 meer dan gehalveerd: van 4,33 miljoen euro naar 2,01 miljoen euro.

Letterzetter — © Luc Lodder

De letterzetter heeft zich door de warme jaren 2018-2020 enorm kunnen verspreiden. De wijfjes van de kever graven gangen in het cambium (de 'groeilaag') van de boom waardoor deze afsterft. Aangezien men door de klimaatverandering niet weet welke bomen het in de toekomst goed zullen doen wordt het een hele uitdaging om de immense kapvlaktes terug te bebossen! Ondertussen hebben ook andere boomsoorten het moeilijk. Essen sterven af, eiken hebben jaar na jaar te lijden van de eikenprocessierups, beuken kreunen onder de droogte, ...

MEANDER #4
jaargang 19 | oktober-november-december 2021
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773
driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Vogels ringen

Eind augustus is de klassieke periode om kennis te maken met het vogelringwerk. Dit is dank zij Thijs Lietaer een vaste traditie aan het worden, dit jaar bijgestaan door Bram Delameilleure op 29 augustus. De opstelling van de netten gebeurt al vroeg, ringers zijn dan ook vroege vogels. Veel vogels trekken immers 's nachts en komen neer in geschikte gebieden om snel voedsel te zoeken en 'op te vetten' om verder te kunnen trekken. Bij dat voedsel zoeken zijn ze actief in de vegetatie en vliegen in de netten waar ze dan met vaardige hand 'geplukt' worden om te ringen. De uitleg was verhelderend voor de toch 18 deelnemers, waaronder opvallend veel jonge jeugd voor dit vroege uur op zondag.

foto's © Luk Neujens

En dan komt de eerste lading binnen: op naam brengen, meten en wegen, ringen, tonen en hup weer de wijde wereld in ... Je kan ze in categorieën indelen: wat oneerbiedig de huis-, tuin- en keukenvogels met roodborst, tjiftjaf, heggenmus, winterkoning en koolmees, maar uit de hand en van zo dichtbij toch veel verwondering! Dan de moerasvogels wat gezien de aard van het gebied te verwachten is: kleine karekiet en bosrietzanger, de laatste al in afnemend aantal: de trek is voor deze soort al bijna voorbij eind augustus! Dan grasmus en tuinfluiter en in dezelfde reeks de zwartkoppen. Deze laatste stelen de show met niet minder dan 37 te ringen vogels, sommige kleuren de handen en kleren mooi paars door de vlierbessen op hun menu. De zwartkop zal gaandeweg nog in aantal toenemen: 80 op 6 september! Ringen geeft een uniek zicht op het trekverloop. In de komende weken zouden daar nog soorten als sprinkhaanzanger, gekraagde roodstaart en spotvogel bijkomen, voor de bonte vliegenvanger was het vroeger in augustus te doen. Anderzijds kondigen twee zwarte mezen op 10 september mogelijks een invasie aan? Er werden 61 vogels geringd in 11 soorten, er was een terugvangst van kleine karekiet. Die terugvangsten, daar doen de ringers het natuurlijk voor en af en toe krijgen we daardoor inkijk op de wondere weg die die lichtgewichten afleggen: een kleine karekiet driemaal over en weer naar Afrika om juist daar weer te komen broeden, bij ons!

Het vervolg van de trek, de zichtbare trek is voor de trektellingen die ook net als ieder jaar er aan komen, ook een niet te missen belevenis voor de herfst!

Norbert Desmet

v.u. Dirk Criel, Zottegemstraat 2, 9688 Maarkedal - T. 055 45 66 10